

NYKYTILAN KARTOITUS
Indikaattorit
SUOMEN UNICEFIN LAPSIYSTÄVÄLLINEN KUNTA -MALLI

OHJEISTUS

Nykytilan kartoituksen indikaattorit

Lapsiystävällinen kunta -malli perustuu lapsen oikeuksien neljään yleisperiaatteeseen (teema-alueeseen). Näitä ovat yhdenvertaisuus, lapsen etu, oikeus elämään ja kehittymiseen sekä osallisuus. Näiden lisäksi nykytilan kartoitus sisältää kaksi muuta teema-aluetta: lapsen oikeudet kunnan rakenteissa sekä Lapsiystävällisen kunta -mallin toteuttaminen kunnassa. Indikaattorit on jaoteltu teema-alueittain prosessi- ja tulosindikaattoreihin.

Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyön pitkän aikavälin tavoitteena on, että kunta saavuttaa erinomaisen tason kaikkien prosessi-indikaattorien osalta sekä positiivista kehitystä tulosindikaattoreiden osalta.

Hyvinvointialueiden vastuulla olevat, mutta kunnan lasten elämään ja lapsen oikeuksiin vaikuttavat prosessi- sekä tulosindikaattorit on merkitty nykytilan kartoituksen yhteyteen erikseen. Näiden indikaattoreiden kohdalla on merkintä siitä, että kyseessä on kartoittava kysymys, jonka tilasta kunnan on hyvä olla tietoinen, mutta johon kunta ei toimivaltansa puitteissa voi suoraan vaikuttaa.

Prosessi-indikaattorit:

Kunnan koordinaattori yhdessä koordinaatioryhmän kanssa, konsultoiden tarvittaessa muita kunnan toimijoita, itsearvioi jokaisen prosessi-indikaattorin osalta kunnan tilanteen hyödyntäen tasokuvauksia (1–4). Tasokuvaukset kannattaa lukea ja käydä läpi huolellisesti ennen lopullista tason valintaa. Tason (1–4) valitsemisessa kunnan kannattaa hyödyntää esimerkiksi TEA-viisarin tietoja ja kunnan muita tietolähteitä.

Hyvinvointialueen vastuulla olevien prosessi-indikaattoreiden tasovalintaa tehtäessä tulee konsultoida hyvinvointialueen edustajaa.

Tulosindikaattorit:

Lapsen oikeuksien yleisperiaatteisiin perustuvien teema-alueiden alla on tulosindikaattoreita. Tulosindikaattorit kuvaavat kunnan lasten hyvinvoinnin tilaa ja muutosta suhteessa kansallisiin keskiarvoihin. Osa tulosindikaattoreista on suoraan tai välillisesti linkitetty prosessi-indikaattoreihin.

Koordinaattori tai kyseisestä indikaattorista vastaava henkilö hakee kunnan tuloksen ja syöttää sen kyseiselle tiedolle varattuun kohtaan. Tiedot löytyvät kansallisista tietolähteistä, kuntakohtaisesti pilkottuna. Suurin osa tulosindikaattoreista löytyy THL:n kouluterveyskyselystä, mutta tulosindikaattoreissa on hyödynnetty myös muita THL:n Tietoikkunasta (Sotkanetistä) löytyviä tietoja. Jokainen tietolähde on mainittu tarkemmin indikaattorin kohdalla.

JOHDANTO LAPSEN OIKEUKSIIN – Lapsen oikeudet kunnan rakenteissa

Prosessi-indikaattorit

Indikaattori 1: Kuntastrategia sisältää tavoitteen lapsen oikeuksien ja lapsiystävällisyyden toteutumisesta.

Taso 4: Kuntastrategiaan on kirjattu tavoitteeksi lapsen oikeuksien toteutuminen ja avattu lasten erityistä asemaa.

Taso 3: Kuntastrategiaan on kirjattu lapset ja hyvinvointi ja avattu lasten erityistä asemaa ja/tai viitattu eri lapsiryhmiin. Ei viitata lapsen oikeuksiin ja niiden toteutumiseen.

Taso 2: Kuntastrategiaan on kirjattu lapset ja hyvinvointi, mutta ei viitata lapsen oikeuksiin eikä eritellä lasten erityistä asemaa ja/tai eri lapsiryhmiä.

Taso 1: Kuntastrategiaan ei ole kirjattu lapsen oikeuksia eikä lasten hyvinvointia.

Indikaattori 2: **Lapsen oikeudet (etenkin yhdenvertaisuus, osallisuus, lapsen edun ensisijaisuus, oikeus elämään ja kehittymiseen) sisältyvät lasten kannalta keskeisiin, koko kuntaa ohjaaviin asiakirjoihin, ohjelmiin ja suunnitelmiin.**

- hyvinvointikertomus ja (lasten ja nuorten) hyvinvointisuunnitelma
- kotouttamissuunnitelma
- osallisuus- tai vuorovaikutussuunnitelma
- oppilaitosten ja varhaiskasvatuksen toimipaikkojen yhdenvertaisuussuunnitelma
- kunnan toiminnallinen yhdenvertaisuussuunnitelma (ei henkilöstöä koskeva)
- oppilaitosten ja varhaiskasvatuksen toimipaikkojen tasa-arvosuunnitelma
- kunnan toiminnallinen tasa-arvosuunnitelma (ei henkilöstöä koskeva)

Taso 4: Vähintään lapsen oikeuksien yleisperiaatteet sisältyvät kaikkiin kuntaa ohjaaviin asiakirjoihin, ohjelmiin ja suunnitelmiin (ainakin osallisuus- tai vuorovaikutussuunnitelma, kotouttamissuunnitelma, kolme eri yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmaa, oppilashuoltosuunnitelma, lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, hyvinvointikertomus). Näissä huomioidaan myös eri lapsiryhmät ja eri ikäiset lapset. Suunnitelmien ja ohjelmien toteutumista seurataan ja arvioidaan.

Taso 3: Kaikki tai osa lapsen oikeuksien yleisperiaatteista sisältyy suurimpaan osaan kuntaa ohjaavista asiakirjoista, dokumenteista ja suunnitelmista. Suunnitelmien ja ohjelmien toteutumista seurataan ja arvioidaan.

Taso 2: Kaikki tai osa lapsen oikeuksien yleisperiaatteista sisältyy joihinkin kuntaa ohjaavista asiakirjoista, dokumenteista ja suunnitelmista.

Taso 1: Lapsen oikeuksien yleisperiaatteet eivät sisälly kuntaa ohjaaviin asiakirjoihin, dokumentteihin tai suunnitelmiin.

Indikaattori 3: **Kunnan paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma ohjaa lapsen oikeuksien toteuttamista käytännön tasolla ja paikallisesti, valtakunnallisia varhaiskasvatussuunnitelman perusteita konkretisoiden.**

Taso 4: Paikallinen VASU edistää monipuolisesti lapsen oikeuksia. Se on laadittu siten, että lapsen oikeudet on huomioitu monipuolisesti niin opetuksen sisällöissä kuin toimintakulttuurissa. VASU sisältää lukuisia käytännön esimerkkejä ja kattaa lapsen oikeuksien kirjon. Lapsen oikeuksien yleisperiaatteet ohjaavat varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin kehittämistä.

Taso 3: Paikallinen VASU kunnioittaa lapsen oikeuksia sanoittamalla niitä ja viemällä niitä käytäntöön. VASU sanoittaa käytännön esimerkeillä lapsen oikeuksien käsittelyä varhaiskasvatuksessa ja lapsen oikeuksien huomioimista varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa.

Taso 2: Paikallinen VASU toistaa valtakunnallisen VASUn lapsen oikeuksien sopimuksen velvoitteet. Paikallisessa VASUssa on kuvattu konkreettisesti ainakin yhtä lapsen oikeuksia edistävää käytäntöä.

Taso 1: Paikallinen VASU ei nosta erikseen esille velvoitetta edistää lapsen oikeuksia.

Indikaattori 4: **Kunnan paikallinen perusopetussuunnitelma ohjaa lapsen oikeuksien toteuttamista käytännön tasolla ja paikallisesti, valtakunnallisia opetussuunnitelman perusteita konkretisoiden.**

Taso 4: Paikallinen OPS edistää lapsen oikeuksia viemällä niitä suunnitelmallisesti ja monipuolisesti eteenpäin. Lapsen oikeudet on huomioitu monipuolisesti niin opetuksen sisällöissä kuin koulun toimintakulttuurissa. OPS sisältää lukuisia käytännön esimerkkejä ja kattaa lapsen oikeuksien kirjon sekä kuvaa lasten kuulemisen menetelmiä tai lasten osallisuutta koulun arjessa. OPSissa kuvataan inklusiivisia, kaikkien lasten toimijuutta ja yhteisöön kiinnittymistä ja kiusaamisen ehkäisyä tukevia toimintatapoja ja menetelmiä. Lapsen oikeuksien yleisperiaatteet ohjaavat koulun toimintakulttuurin kehittämistä. Tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta lisääviä toimintatapoja on kuvattu OPSissa.

Taso 3: Paikallinen OPS kunnioittaa lapsen oikeuksia sanoittamalla niitä ja osin viemällä niitä käytäntöön. Paikallinen OPS kuvaa joillakin käytännön esimerkeillä lapsen oikeuksien käsittelyä opetuksessa ja niiden huomioimista koulun toimintakulttuurissa.

Taso 2: Paikallisessa OPSissa on kuvattu yksittäinen lapsen oikeuksien edistämistä kuvaava asia.

Taso 1: Paikallinen OPS ei nosta erikseen esille velvoitetta edistää lapsen oikeuksia.

Indikaattori 5:**Kunta varmistaa, että jokainen lapsi ja nuori saa tietoa omista oikeuksistaan (ihmisoikeuskasvatus).**

- Taso 4: Kaikki lapset ja nuoret ovat saaneet useaan otteeseen tietoa lapsen oikeuksista esimerkiksi koulussa ja varhaiskasvatuksessa. Lapsen oikeuksia pidetään esillä myös vapaa-ajan toiminnoissa, ja lasten kanssa toimivia aikuisia koulutetaan aktiivisesti lapsen oikeuksien periaatteista.
- Taso 3: Kaikki lapset ja nuoret ovat kuluneen vuoden aikana osallistuneet yksittäiseen tilaisuuteen/oppituntiin/teemapäivään, jossa ihmisoikeudet, mukaan lukien lapsen oikeudet, ovat olleet esillä.
- Taso 2: Lapset ja nuoret joissain esim. globaalikasvatukseen erikoistuneissa kouluissa ovat saaneet tietoa ihmisoikeuksista, mukaan lukien lapsen oikeudet.
- Taso 1: Lapsen oikeuksia ei opeteta, eikä niistä tiedoteta lapsia ja nuoria.

Indikaattori 6:**Kunnan viranhaltijat, työntekijät, luottamushenkilöt ja keskeiset sidosryhmät on perehdytetty lapsen oikeuksiin. Lapsen oikeudet ovat osana kunnan perehdytysohjelmia.**

- Taso 4: Lähes kaikki viranhaltijat ja työntekijät ja kaikki luottamushenkilöt perehdytetään ihmis- ja lapsen oikeuksiin osana kunnan perehdytysohjelmia. Koulutusta tarjotaan myös keskeisimmille sidosryhmille.
- Taso 3: Suuri osa työntekijöistä ja luottamushenkilöistä perehdytetään ihmis- ja lapsen oikeuksiin. Lapsen oikeudet ovat osa kunnan perehdytysohjelmia.
- Taso 2: Työntekijöille ja luottamushenkilöille tarjotaan mahdollisuutta perehtyä ihmis- ja lapsen oikeuksiin, mutta lapsen oikeudet eivät ole osa kunnan perehdytysohjelmia.
- Taso 1: Ei lainkaan perehdytystä tai koulutusta lapsen oikeuksista.

Indikaattori 7:**Lasten ja nuorten parissa työskentelevät saavat täydennyskoulutusta lapsen oikeuksista.**

- Taso 4: Kaikkien lasten ja nuorten parissa työskentelevien (myös kunnan kolmas sektori yms.) edellytetään osallistuvan täydennyskoulutukseen lapsen oikeuksien teemoista. Koulutus on jatkuvaa ja monipuolista. Tiedon jakamisesta yksiköissä huolehditaan. Koulutusten toteutumista seurataan ja vaikutuksia arvioidaan.
- Taso 3: Täydennyskoulutusta on jatkuvasti tarjolla. Se on vapaaehtoista ja/tai satunnaista, mutta sen toteutumista seurataan.

Taso 2: Täydennyskoulutusta on jonkin verran tarjolla. Se on vapaaehtoista ja/tai satunnaista, eikä toteutumista seurata.

Taso 1: Koulutusta ei järjestetä.

Indikaattori 8: Kunnan viestintä edistää lapsen oikeuksien näkemistä ja toteutumista.

Taso 4: Viestintä on saavutettavaa ja esteetöntä (saavutettavuusdirektiivin edellytysten lisäksi esim. selkokieliisyys ja eri kieliversiot). Lapsiperheille ja lapsille on suunnattu viestintää, ja lapsiperheille suunnatut palvelut löytyvät helposti ja kootusti. Kunnassa on selkeät vastuut lapsille viestimisestä. Lasten asiat nousevat esiin myös kunnan muussa viestinnässä. Viestinnässä on lapsia, nuoria ja lapsuutta arvostava sävy, ja siinä esiintyy moninaisia lapsia ja perheitä. Viestinnässä vältetään stereotyyppien vahvistamista. Kunta viestii avoimesti onnistumisistaan, haasteistaan ja päätösten taustoista (esim. lapsivaikutusten arvioinnit). Viestintää tehdään ja suunnitellaan myös yhdessä moninaisten lasten kanssa, ja heiltä kerätään palautetta viestinnän saavutettavuudesta. Viestintää kohdennetaan tarpeen mukaan monimuotoiset perheet huomioiden (esim. viestintä varhaiskasvatusmahdollisuuksista vieraskielisille perheille). Kunta viestii myös lasten käyttämissä viestintäkanavissa.

Taso 3: Viestintä on saavutettavaa ja esteetöntä (saavutettavuusdirektiivin edellytysten lisäksi esim. selkokieliisyys, eri kieliversiot). Lapsiperheille ja lapsille on suunnattu viestintää, ja palvelut on helppo löytää. Lasten asiat nousevat esiin viestinnässä ja lapsista, nuorista ja lapsuudesta puhutaan arvostavasti ja lasten toimijuutta korostaen.

Taso 2: Viestintä täyttää saavutettavuusdirektiivin edellytykset. Lapsiperheille on suunnattu jonkin verran viestintää, ja palvelut on helppo löytää. Viestinnän sisällöissä lapsiaiheita nostetaan silloin tällöin, eikä niiden sävyyn puhua lapsista ole kiinnitetty erityistä huomiota.

Taso 1: Viestintä ei vielä täytä täysin saavutettavuusdirektiivin edellytyksiä. Lapsen oikeuksien toteuttamiseen viestinnän keinoin ei ole vielä panostettu.

YHDENVERTAISUUS

Prosessi-indikaattorit

Indikaattori 9: **Kunnan toiminnan suunnittelussa huomioidaan haavoittuvassa asemassa ja syrjinnän vaarassa olevien lasten ja perheiden näkökulma. Kerätäkää vastaukset toimialakohtaisesti.**

- ulkomaalaistaustaiset lapset
- turvapaikanhakijalapset
- vieraskieliset lapset
- seksuaali- tai sukupuolivähemmistöihin kuuluvat lapset ja nuoret
- mielenterveysongelmia kohdanneet lapset / kohdanneiden perheiden lapset
- päihdeongelmia kohdanneet nuoret / kohdanneiden perheiden lapset
- vähävaraisten perheiden lapset
- toimintarajoitteiset tai vammaiset lapset tai pitkäaikaisesti sairaat lapset
- syrjäseudulla tai sosioekonomisesti heikommin toimeentulevalla alueella asuvat lapset
- syntymäkodin ulkopuolelle sijoitetut lapset
- saamelais- ja romanilapset
- uskonnollisiin vähemmistöihin kuuluvat lapset

Tämä prosessi-indikaattori linkittyy mm. tulosindikaattoreihin:

Perheen koettu taloudellinen tilanne kohtalainen tai sitä huonompi (indikaattori 17)
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet (indikaattori 18)
Syrjäytymisriskissä olevat (indikaattori 19)
Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat (indikaattori 20)
Harrastaa jotakin vähintään kerran viikossa (indikaattori 21)

Taso 4: Suunnittelussa ja toiminnan kehittämisessä käytetään eri ryhmiin kuuluvien lasten ja nuorten kokemustietoa ja näkemyksiä syrjinnän muodoista, ulkopuolisuuden kokemuksista sekä eri ryhmien osalta eriteltyä tilastotietoa. Kaikki toimialat ja yksiköt ovat pohtineet, miten kaikkien haavoittuvien lapsiryhmien yhdenvertaisuuden ja osallistumisen esteitä voidaan poistaa ja miten syrjintää voidaan ehkäistä. Syrjinnän ehkäisyssä huomioidaan syrjinnän eri muodot, esimerkiksi systemaattinen torjuminen, asettaminen muita huonompaan asemaan ja toimimatta jättäminen.

Taso 3: Suunnittelussa ja toiminnan kehittämisessä käytetään joidenkin eri ryhmiin kuuluvien lasten ja nuorten kokemustietoa ja näkemyksiä syrjinnän muodoista ja ulkopuolisuuden kokemuksista sekä eri ryhmien osalta eriteltyä tilastotietoa. Lähes kaikki toimialat ja yksiköt ovat pohtineet, miten lähes kaikkien haavoittuvien lapsiryhmien yhdenvertaisuuden ja osallistumisen esteitä voidaan poistaa ja ehkäistä.

Taso 2: Suunnittelussa ja toiminnan kehittämisessä käytetään satunnaisesti joidenkin lasten ja nuorten kokemustietoa ja näkemyksiä syrjinnän muodoista ja ulkopuolisuuden kokemuksista. Muutamit toimialat ja yksiköt

ovat joskus pohtineet, miten haavoittuvien lapsiryhmien yhdenvertaisuuden ja osallistumisen esteitä voidaan poistaa ja ehkäistä.

Taso 1: On pohdittu yksittäisen lapsiryhmän tai yksittäisen toimialan osalta tai ei ole pohdittu lainkaan.

Indikaattori 10: Kunta kohdentaa resursseja tai erityistä tukea haavoittuvassa asemassa oleville lapsille.

Tämä prosessi-indikaattori linkittyy mm. tulosindikaattoreihin:

Perheen koettu taloudellinen tilanne kohtalainen tai sitä huonompi (indikaattori 17)

Koulutuksen ulkopuolelle jääneet (indikaattori 18)

Syrjäytymisriskissä olevat (indikaattori 19)

Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat (indikaattori 20)

Harrastaa jotakin vähintään kerran viikossa (indikaattori 21)

Taso 4: Kunnassa kerätään kattavasti tietoa esim. sosioekonomisesti heikossa asemassa olevien alueiden ja koulujen tunnistamiseksi. Käytössä on useita positiivisen erityiskohtelun muotoja ja rahoitusmalleja resurssien ja tuen kohdentamiseen haavoittuvassa asemassa oleville. Kaavoitusratkaisuilla ehkäistään alueellista eriarvoistumista.

Taso 3: Kunta kerää tietoa kohdentamisen mahdollistamiseksi, ja kunnassa on useampia positiivisen erityiskohtelun muotoja ja resursseja on kohdennettu haavoittuvassa asemassa olevien lasten tukemiseen.

Taso 2: Kunnassa on käytössä muutamia positiivisen erityiskohtelun muotoja, ei kohdennettuja resursseja.

Taso 1: Ei kohdennettua tukea.

Indikaattori 11: Kunta ehkäisee syrjintää pyrkimällä vaikuttamaan kuntalaisten asenteisiin.

Tämä prosessi-indikaattori linkittyy mm. tulosindikaattoreihin:

Syrjäytymisriskissä olevat (indikaattori 19)

Taso 4: Kunnalla on (mahdollisesti yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa) kampanjoita, sitoumuksia ja aktiivista viestintää kuntalaisille rasismien ja syrjinnänvastaisesta työstä. Vapaa sivistystyö, kirjastot, työväenopistot, urheiluseurat yms. toimivat aktiivisesti syrjintää vastaan. Kunnan oma viestintä edistää moninaisuuden näkymistä arjessa. Kunnan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmiin on kirjattu toimenpiteitä rasismia ja syrjintää vastaan. Syrjinnän vaarassa olevat kuntalaiset, lapset ja/tai järjestöt ovat mukana kampanjoiden ja toiminnan suunnittelussa ja niiden vaikutusten arvioinnissa.

Taso 3: Yksittäisiä kampanjoita tms. syrjinnänvastaista kuntalaisviestintää on ollut ja tulossa. Kunnan oma viestintä edistää moninaisuuden näkymistä arjessa. Kunnan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmiin on kirjattu toimenpiteitä rasismia ja syrjintää vastaan.

Taso 2: Kunnassa on joskus toteutettu yksittäisiä kampanjoita tms. tai niitä on suunnitteilla. Oman viestinnän vaikutuksia syrjinnän ehkäisyyn ei ole mietitty. Kunnan omassa viestinnässä puututaan reaktiivisesti syrjintään, mutta ei aktiivisesti edistetä rasismia ja syrjinnän vastaisuutta ja ihmisoikeuksia kunnioittavaa puhetapaa ja asenteita.

Taso 1: Kunnassa ei ole vielä tartuttu toimeen syrjivien asenteiden muuttamiseksi.

Indikaattori 12: Lapsia koskevaa tutkimus-, kokemus- ja viranomaistietoa eritellään kunnassa niin, että keskiarvon sijaan pystytään analysoimaan eri lapsiryhmien tilanne (esim. koulukiusaamisen osalta ulkomaalaista syntyperää olevien ja toimintarajoitteisten lasten tilanne sekä kunnan sisäiset alueelliset erot).

Taso 4: Hyödynnettävä tieto on monipuolista ja sitä tarkastellaan eri lapsiryhmien ja eri alueiden osalta. Jos tietoa ei ole mahdollista eritellä, keksitään vaihtoehtoisia tapoja (esim. haastattelut, järjestöt) saada moninaisia ääniä ja paikkatietoja esiin. Lisäksi eri-ikäisiltä lapsilta ja nuorilta kerätään systemaattisesti tietoa syrjinnän muodoista ja kokemuksista. Tarkastelun tulokset johtavat systemaattisesti toimintaan ja ohjaavat päätöksentekoa. Lapset ja nuoret ovat mukana tulkitsemassa ja kommentoimassa esim. kouluterveyskyselyn tuloksia.

Taso 3: Tietoa tarkastellaan lähes kaikkien lapsiryhmien ja alueiden osalta. Tarkastelun tulokset johtavat melko usein käytännön toimiin tai ohjaavat päätöksentekoa. Lapset ja nuoret ovat mukana tulkitsemassa ja kommentoimassa esim. kouluterveyskyselyn tuloksia.

Taso 2: Tietoa tarkastellaan joidenkin lapsiryhmien ja alueiden osalta. Tarkastelun tulokset johtavat harvoin käytännön toimiin tai ohjaavat päätöksentekoa.

Taso 1: Tietoa ei vielä tarkastella eriytetysti.

Indikaattori 13: Kunta varmistaa, että jokaisella lapsella, (myös esim. vähävaraisen perheen lapsella sekä lapsella, jolla on vamma) on mahdollisuus harrastuksiin ja mielekkääseen vapaa-aikaan.

Tämä prosessi-indikaattori linkittyy mm. tulosindikaattoreihin:

Harrastaa jotakin vähintään kerran viikossa (indikaattori 21)

Taso 4: Maksuttomia ja saavutettavia harrastuksia ja vapaa-ajan tiloja tarjotaan ja mahdollistetaan kaikille lapsille ja nuorille (esim. sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen erityistarpeet huomioitu). Vammaiset lapset ja

nuoret saavat tarvitsemaansa henkilökohtaista apua ja kuljetuspalveluja, jotka mahdollistavat harrastukset ja ystävyyssuhteet ilman perheen kuormittumista. Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille. Harrastusten saavutettavuutta arvioidaan vuosittain.

Taso 3: Maksuttomia ja saavutettavia harrastuksia ja vapaa-ajan tiloja tarjotaan ja mahdollistetaan suurimmalle osalle lapsista ja nuorista, huomioiden vähintään lapset, joilla on vamma sekä vähävaraisten perheiden lapset. Harrastusten saavutettavuutta arvioidaan satunnaisesti.

Taso 2: Kunnassa on tarjolla maksuttomia tai edullisia harrastustoimintoja, mutta niiden saavutettavuutta ei ole arvioitu esimerkiksi vammaisten lasten, sateenkaarilasten tai vieraskielisten lasten tarpeita huomioiden.

Taso 1: Ei monipuolisia, saavutettavia tai edullisia harrastusvaihtoehtoja tai vapaa-ajan tiloja lapsille ja nuorille.

Indikaattori 14: Lasten kasvuympäristö tukee lapsen oikeutta omaan kieleensä ja kulttuuriinsa.

Tämä prosessi-indikaattori linkittyy mm. tulosindikaattoreihin:

Syrjäytymisriskissä olevat (indikaattori 19)

Taso 4: Varhaiskasvatus, perusopetus ja toinen aste sekä nuorisopalvelut toimivat kieli- ja kulttuuritietoisesti, jolloin kielet, kulttuurit ja katsomukset nivoutuvat osaksi oppimisen ja toiminnan kokonaisuutta. Kulttuuri- ja liikuntapalveluissa huomioidaan kulttuurinen ja kielellinen moninaisuus. Lapsen oman äidinkielen opetusta tarjotaan saavutettavasti. Kansallisten vähemmistökielten kuten romanin, kolmen Suomessa puhuttavan saamen kielen sekä viittomakielen opetusta tarjotaan ja kehitetään mahdollisuuksien ja tarpeiden mukaan. Lasta kannustetaan käyttämään omaa kieltään. Huoltajia informoidaan oman äidinkielen opiskelun mahdollisuuksista.

Taso 3: Kieli- ja kulttuuritietoisuus toteutuu suurimmassa osassa yksiköitä ja toimialoja. Kunnassa vastataan lähes kaikkien kieli- ja kulttuuriryhmien tarpeisiin.

Taso 2: Kieli- ja kulttuuritietoisuus toteutuu osassa yksiköitä ja toimialoja. Joidenkin kieli- ja kulttuuriryhmien tarpeita on huomioitu.

Taso 1: Kunnassa ei ole kiinnitetty erityistä huomiota kieli- ja kulttuuritietoisuuteen.

Indikaattori 15: Etsivää nuorisotyötä ja muita matalan kynnyksen tukipalveluja nuorille (esim. Ohjaamo) toteutetaan kunnassa jatkuvina toimintamuotoina.

Tämä prosessi-indikaattori linkittyy mm. tulosindikaattoreihin:

Koulutuksen ulkopuolelle jääneet (indikaattori 18)

Syrjäytymisriskissä olevat (indikaattori 19)
Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi
työkyvyttömyyseläkettä saavat (indikaattori 20)

- Taso 4: Useampia jatkuvia toimintamuotoja, joita on suunnattu syrjäytymisvaarassa oleville nuorille, esimerkiksi työn ja koulutuksen ulkopuolella oleville nuorille. Toimintaa seurataan ja arvioidaan säännöllisesti.
- Taso 3: Muutamia pysyviä toimintamuotoja.
- Taso 2: Joitain toimintamuotoja, joilla ei ole jatkuvaa rahoitusta.
- Taso 1: Lain velvoittamien tukimuotojen lisäksi ei muita toimintoja.

Indikaattori 16: Lasten kasvuympäristöissä sekä kaavoituksen keinoin ehkäistään aktiivisesti lasten eriarvoistumista ja huoltajien matalan koulutustason periytyvyyttä.

Lisätietoa: KANSAINVÄLISTÄ SUOJELUA HAKEVIEN LASTEN VARHAISKASVATUKSEN JÄRJESTÄMINEN
Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen ratkaisu
<https://www.oikeusasiamies.fi/r/fi/ratkaisut/-/eoar/1992/2022>

Tämä prosessi-indikaattori linkittyy mm. tulosindikaattoreihin:

Perheen koettu taloudellinen tilanne kohtalainen tai sitä huonompi (indikaattori 17)
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet (indikaattori 18)
Syrjäytymisriskissä olevat (indikaattori 19)
Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi
työkyvyttömyyseläkettä saavat (indikaattori 20)
Harrastaa jotakin vähintään kerran viikossa (indikaattori 21)

- Taso 4: Koko kunnan kasvatusta, koulutusta ja nuorisotyötä ohjaa myönteinen tunnistaminen ja lapsen omien vahvuuksien tukeminen. Lasten hyvinvointi nähdään erottamattomana osana kasvua ja oppimista. Ryhmäkoot on onnistuttu pitämään kohtuullisina tai opetusjärjestelyt tukevat muulla tavoin oppijoiden tarpeita. Inklusiopäätöksiä ohjaa lapsen etu, ei talous. Kunta tarjoaa kaikille lapsille yhdenvertaisen mahdollisuuden osallistua varhaiskasvatukseen. Kunnassa on kohdennettu positiivisen erityiskohtelun määrärahoja ehkäisemään eriarvoistumista. Kaavoituspäätöksissä punnitaan vaikutukset lasten eriarvoistumiskehitykseen sekä liikkumis- ja harrastusmahdollisuuksiin.
- Taso 3: Lähes kaikissa yksiköissä ja kaavoituksessa on käytössä monipuolisia toimintamalleja eriarvoistumisen ehkäisemiseen ja vahvuuksien tukemiseen sekä resursseja hyvinvoinnin edistämiseen. Kunnassa on kohdennettu positiivisen erityiskohtelun määrärahoja ehkäisemään eriarvoistumista. Kunta tarjoaa kaikille lapsille yhdenvertaisen mahdollisuuden osallistua varhaiskasvatukseen.

Taso 2: Joissain yksiköissä on käytössä toimintamalleja eriarvoistumisen ehkäisemiseen, vahvuuksien tukemiseen ja resursseja hyvinvoinnin edistämiseen. Kunta tarjoaa kaikille lapsille yhdenvertaisen mahdollisuuden osallistua varhaiskasvatukseen.

Taso 1: Asiaan ei ole kiinnitetty huomiota.

Tulosindikaattorit

Indikaattori 17: Perheen koettu taloudellinen tilanne kohtalainen tai sitä huonompi

Kuntakohtainen arvo:

Kansallinen keskiarvo:

Tietolähde: Kouluterveyskysely

Indikaattori 18: Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat

Kuntakohtainen arvo:

Kansallinen keskiarvo:

Tietolähde: Sotkanet / Tilastokeskus (Tutkintorekisteri)

Indikaattori 19: Syrjäytymisriskissä (ei työssä, ei opiskele, ei ole varusmiespalvelussa)

Kuntakohtainen arvo:

Kansallinen keskiarvo:

Tietolähde: Sotkanet / Työssäkäyntitilasto (Tilastokeskus)

Indikaattori 20: Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat

Kuntakohtainen arvo:

Kansallinen keskiarvo:

Tietolähde: Sotkanet / Eläketilastot (ETK)

Indikaattori 21: Harrastaa jotakin vähintään kerran viikossa

8. ja 9. luokan oppilaat

Kuntakohtainen arvo:

Kansallinen keskiarvo:

Tietolähde: Kouluterveyskysely

8. ja 9. luokan oppilaat, toimintarajoitteita kokevat nuoret

Kuntakohtainen arvo:

Kansallinen keskiarvo:

Tietolähde: Kouluterveyskysely, toimintarajoitteita kokevat lapset ja nuoret

8. ja 9. luokan oppilaat, ulkomailla syntyneet nuoret

Kuntakohtainen arvo:

Kansallinen keskiarvo:

Tietolähde: Kouluterveyskysely, ulkomaalaistaustaiset lapset ja nuoret

LAPSEN ETU

Prosessi-indikaattorit

Indikaattori 22: **Lapsi yksilönä: Kunnassa on käytössä selkeät ohjeistukset lapsen edun ensisijaisen huomioon ottamisen systemaattiseksi toteuttamiseksi. Lapsen edun arvioimista tekee yhdessä pätevien ammattilaisten joukko.**

Tämä prosessi-indikaattori linkittyy mm. tulosindikaattoreihin: Elämään tyytyväisyys ind. 27 & 28

Taso 4: Lapsen edun ensisijaisen huomioon ottamisen systemaattisen toteuttamisen tueksi on kunnassa käytössä koko kunnan tasolla hyväksytyt, yhteiset selkeät ohjeistukset, joita eri toimialojen työntekijät hyödyntävät aktiivisesti yksittäistä lasta koskevissa hallinnollisissa päätöksissä. Kunnan työntekijät kokevat, että heillä on riittävästi aikaa lapsen edun arvioimisen tekemiseen. Lapsen edun täytäntöönpanoa tuetaan kunnassa esim. mentoroinnin ja koulutusten avulla.

Taso 3: Lapsen edun ensisijaisen huomioon ottamisen systemaattisen toteuttamisen tueksi on kunnassa käytössä selkeät ohjeistukset, joita eri toimialojen työntekijät hyödyntävät jonkin verran yksittäistä lasta koskevissa hallinnollisissa päätöksissä.

Taso 2: Lapsen edun ensisijaisen huomioon ottamisen toteuttamisen tueksi on kunnassa laadittu ohjeistuksia joillakin toimialoilla. Ohjeita hyödynnetään jonkin verran.

Taso 1: Lapsen edun ensisijaisen huomioon ottamisen systemaattisen toteuttamisen tueksi yksittäistä lasta koskevissa hallinnollisissa päätöksissä ei ole laadittu ohjeistuksia.

Indikaattori 23: **Lapsi yksilönä: Lapsen edun ensisijaisuus on otettu huomioon systemaattisesti ja kattavasti kaikissa yksittäistä lasta koskevissa hallinnollisissa päätöksissä.**

Tämä prosessi-indikaattori linkittyy mm. tulosindikaattoreihin: Elämään tyytyväisyys ind. 27 & 28

Taso 4: Lapsen edun arviointi on avattu ja sen vaikutukset päätökseen on perusteltu kaikissa yksittäistä lasta koskevissa päätöksissä ja toimenpiteissä. Viranomaisella on ollut mahdollisuus kerätä kaikki tosiseikat ja tiedot sekä vahvistaa ja analysoida ne osana lapsen edun arviointia. Lapsen edun arviointi on tehty noudattaen lapsen edun menettelytapoja (kuten lapsen kuuleminen ja riittävä riipeys prosessissa). Lasten kokemus on, että päätös ja lapsen edun arviointi on pystytty tekemään oikea-aikaisesti/lyhyessä ajassa ja että heitä on kuultu arviointiprosessissa lapsiystävällisellä tavalla.

Taso 3: Lapsen edun arviointi on avattu ja sen vaikutukset päätökseen on perusteltu kaikissa yksittäistä lasta koskevissa päätöksissä ja toimenpiteissä. Viranomaisella on ollut mahdollisuus kerätä kaikki tosiseikat ja tiedot sekä vahvistaa ja analysoida ne osana lapsen edun arviointia. Lapsen edun

arviointi on tehty noudattaen lapsen edun menettelytapoja (kuten lapsen kuuleminen ja riittävä riipeys prosessissa).

Taso 2: Lapsen edun arviointi on avattu ja sen vaikutukset päätökseen on perusteltu kaikissa yksittäistä lasta koskevissa päätöksissä ja toimenpiteissä. Viranomaisella on ollut mahdollisuus kerätä kaikki tosiseikat ja tiedot sekä vahvistaa ja analysoida ne osana lapsen edun arviointia.

Taso 1: Lapsen edun arviointi on avattu ja sen vaikutukset päätökseen on perusteltu kaikissa yksittäistä lasta koskevissa päätöksissä ja toimenpiteissä, mutta viranomaisella ei ole ollut riittävästi resursseja (esim. aika) tehdä sitä tarpeeksi kattavasti.

Indikaattori 24: **Lapset ryhmänä: Lapsivaikutusten arvioinnin (LAVA) käyttöönoton ja systemaattiseen toteuttamisen tueksi on kunnassa käytössä selkeät ohjeistukset. Lapsivaikutusten arviointia tekee yhdessä pätevien ammattilaisten joukko.**

Tämä prosessi-indikaattori linkittyy mm. tulosindikaattoreihin: Elämään tyytyväisyys ind. 27 & 28

Taso 4: LAVAn käyttöönoton ja systemaattisen toteuttamisen tueksi on kunnassa käytössä koko kunnan tasolla hyväksytyt, yhteiset selkeät ohjeistukset, joita eri toimialojen työntekijät sekä päättäjät hyödyntävät aktiivisesti. Kunnan työntekijät kokevat, että heillä on riittävästi aikaa LAVAn tekemiseen. Päättäjät kokevat, että LAVA tukee päätöksentekoa. LAVAA tuetaan kunnassa esim. mentoroinnin ja koulutusten avulla. LAVAn tukemiseksi on luotu sektorirajat ylittävä valmistelurakenne ja prosessitukea valmistelijalle.

Taso 3: LAVAn käyttöönoton systemaattisen toteuttamisen tueksi on kunnassa käytössä selkeät ohjeistukset, joita eri toimialojen työntekijät sekä päättäjät hyödyntävät jonkin verran. Kunnan työntekijät kokevat, että heillä on riittävästi aikaa LAVAn tekemiseen.

Taso 2: LAVAn käyttöönoton ja systemaattisen toteuttamisen tueksi on kunnassa laadittu ohjeistuksia joillakin toimialoilla. Ohjeita hyödynnetään jonkin verran.

Taso 1: LAVAn käyttöönoton ja systemaattisen toteuttamisen tueksi ei ole laadittu ohjeistuksia.

Indikaattori 25: **Lapset ryhmänä: Lapsivaikutusten arviointeja (LAVAA) toteutetaan kunnassa systemaattisesti.**

Tämä prosessi-indikaattori linkittyy mm. tulosindikaattoreihin: Elämään tyytyväisyys ind. 27 & 28

Taso 4: Kunnassa on laadittu linjaus, jonka pohjalta LAVAA toteutetaan systemaattisesti aina, kun käsiteltävä/päätettävä asia koskee lapsia tai lapsiryhmiä. Arviointeja on jo toteutettu kunnassa kaikilla eri toimialoilla. LAVAA varten kerättävä tieto on kattavaa, ja sitä on koottu kunnan yhteiseksi tietopohjaksi. Lasten (sekä perheiden/huoltajien) näkemysten

huomiointi ja osallisuus varmistetaan aina systemaattisesti osana LAVAA. Arvioinnit dokumentoidaan hyvin, ja ne liitetään osaksi päätösasiakirjoja. Aiemmin toteutettujen arviointien tieto on helposti kaikkien kunnan viranhaltijoiden ja päättäjien saatavilla. Päättäjät kokevat, että LAVA tukee päätöksentekoa.

- Taso 3: Kunnassa on laadittu linjaus, jonka pohjalta LAVAA toteutetaan lähes aina, kun käsiteltävä/päätettävä asia koskee lapsia tai lapsiryhmiä. Arviointeja on jo toteutettu kunnassa useilla eri toimialoilla. Lapsivaikutusten arviointia varten kerättävä tieto on kattavaa. Lasten sekä perheiden/hoitajien näkemysten huomiointi ja osallisuus varmistetaan useimmiten osana LAVAA. Arvioinnit dokumentoidaan ja aiemmin toteutettujen arviointien tieto on kaikkien kunnan viranhaltijoiden ja päättäjien saatavilla. Päättäjät kokevat, että LAVA tukee päätöksentekoa.
- Taso 2: Kunnassa toteutetaan LAVAA satunnaisesti, kun käsiteltävä/päätettävä asia koskee lapsia tai lapsiryhmiä. Arviointeja on jo toteutettu kunnassa muutamilla eri toimialoilla. LAVAA varten kerätään jonkin verran tietoa. Lasten sekä perheiden/hoitajien näkemysten huomiointi ja osallisuus varmistetaan satunnaisesti osana LAVAA. Arvioinnit dokumentoidaan eri toimialoilla eri tavoin.
- Taso 1: Kunnassa on toteutettu yksi tai ei yhtään LAVAA. LAVAA ei tunneta eikä sitä nähdä tarpeelliseksi.

Indikaattori 26: Kunta jäljittää ja seuraa poikkihallinnollisesti julkisten varojen käyttöä lapsiin sekä tekee lapsivaikutusten arviointia talousarviopäätöksistään (lapsibudjetointi eli LABU).

Tämä prosessi-indikaattori linkittyy mm. tulosindikaattoreihin: Elämään tyytyväisyys ind. 27 & 28

- Taso 4: Kunta systemaattisesti jäljittää ja seuraa poikkihallinnollisesti varojen käyttöä lapsiin ja analysoi vaikutuksia. LABU on systemaattisena osana lapsivaikutusten arvioinnin prosesseja. LABUun on kunnassa yhdenmukainen malli, nimetty toteuttajataho ja se on juurrutettu osaksi talousprosesseja. Lapsibudjetointia tehdään yhdessä hyvinvointialueen kanssa. Lapsilla ja nuorilla on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa LABUun. Henkilöstön LABU-osaamista ja teknisiä ratkaisuja kehitetään.
- Taso 3: Kunta suurimmalta osin jäljittää ja seuraa poikkihallinnollisesti varojen käyttöä lapsiin ja analysoi vaikutuksia. LABU on usein osana lapsivaikutusten arvioinnin prosesseja. LABUun on malli/malleja, nimetty toteuttajataho ja se on juurrutettu osaksi joitain talousprosesseja. LABUa toteutetaan kunnassa, mutta sille ei vielä ole löydetty vakiintunutta muotoa. Kunnassa tarvitaan vielä lisää perehtymistä LABUn tulosten tulkintaan ja johtopäätösten tekemiseen niiden pohjalta.
- Taso 2: Kunta satunnaisesti jäljittää ja seuraa poikkihallinnollisesti varojen käyttöä lapsiin. Kunnassa on otettu ensimmäisiä askeleita tai tehty kokeiluita LABUn käyttöönottamiseksi.

Taso 1: Kunta ei vielä pysty jäljittämään varojen käyttöä lapsiin. Kunnassa ei ole vielä otettu askeleita LABUn hyödyntämiseksi.

Tulosindikaattorit

Indikaattori 27: Elämään tyytyväisyys

4. ja 5. luokan oppilaat

Kuntakohtainen arvo:

Kansallinen keskiarvo:

Tietolähde: Kouluterveyskysely

8. ja 9. luokan oppilaat

Kuntakohtainen arvo:

Kansallinen keskiarvo:

Tietolähde: Kouluterveyskysely

Indikaattori 28: Elämään tyytyväisyys

8. ja 9. luokan oppilaat, toimintarajoitteiset nuoret.

Kuntakohtainen arvo:

Kansallinen keskiarvo:

Tietolähde: Kouluterveyskysely

8. ja 9. luokan oppilaat, ulkomaista syntyperää olevat nuoret.

Kuntakohtainen arvo:

Kansallinen keskiarvo:

Tietolähde: Kouluterveyskysely

OIKEUS ELÄMÄÄN JA KEHITTYMISEEN

Prosessi-indikaattorit

Indikaattori 29: Kunta varmistaa, että jokaisen lapsen elämässä on vähintään yksi turvallinen aikuinen, johon lapsi voi luottaa ja joka tukee lasta kasvussa ja kehityksessä.

Tämä prosessi-indikaattori linkittyy mm. tulosindikaattoreihin:

Mahdollisuus keskustella koulussa aikuisen kanssa (indikaattori 57)

Hyvä keskusteluyhteys vanhempien kanssa (indikaattori 58)

Taso 4: Kunnassa on systemaattisesti käytössä erilaisia tapoja kerätä tietoa lasten ja nuorten näkemyksistä koskien heidän aikuissuhteitaan. Saatua tietoa hyödynnetään aktiivisesti osana palvelujen ja toimintojen kehittämistä. Kunnassa tuetaan lapselle ja nuorelle tärkeiden ihmissuhteiden kehittymistä ja säilymistä. Tähän kiinnitetään erityistä huomiota silloin, kun lapsi tai nuori on sijoitettu syntymäkodin ulkopuolelle tai on yksin maahan tullut turvapaikanhakija. Kunta varmistaa systemaattisesti, että lapsella on eri kasvu- ja kehitysyhteisöissä turvallisia aikuisia, joille he voivat puhua itselleen tärkeistä asioista ja joilta he saavat tarvitessaan apua. Myös muiden aikuisten kuin lasten huoltajien merkitys lasten arjessa tunnustetaan ja sitä vahvistetaan/tuetaan.

Taso 3: Kunnassa on käytössä erilaisia tapoja kerätä tietoa lasten ja nuorten näkemyksistä koskien heidän aikuissuhteitaan. Kunnassa tuetaan lapselle ja nuorelle tärkeiden ihmissuhteiden kehittymistä ja säilymistä. Kunta varmistaa, että lapsella on eri kasvu- ja kehitysyhteisöissä turvallisia aikuisia, joille he voivat puhua itselleen tärkeistä asioista ja joilta he saavat tarvitessaan apua.

Taso 2: Turvallisen aikuisen merkitys lasten arjessa on tunnustettu koko kunnan tasolla yleisesti, mutta lapsilta tai nuorilta ei kerätä tietoa heidän aikuissuhteistaan, eikä tärkeiden ihmissuhteiden kehittymistä tai säilymistä tueta. Turvallisen aikuisen merkitystä ja läsnäoloa lapsen arjessa tuetaan vain yksittäisissä kasvuympäristöissä.

Taso 1: Turvallisten aikuisten roolia lasten arjessa ei tueta kunnan rakenteilla tai toimenpiteillä.

Indikaattori 30: Lapsille suunnatuissa palveluissa ehkäistään kiusaamista ja edistetään yhteisöllisyyttä. Lisäksi lasten kasvuympäristöissä edistetään lasten tunne- ja vuorovaikutustaitoja.

Tämä prosessi-indikaattori linkittyy mm. tulosindikaattoreihin:

Lasta kiusattu kotona, hoidossa tai vapaa-ajalla (indikaattori 44)

Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa (indikaattorit 45 ja 46)

- Taso 4: Kunnan varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja oppilaitoksissa on laadittu selkeä kiusaamisen vastainen toimintasuunnitelma, joka keskittyy vahvasti ennakoivaan toimintaan. Laaditut suunnitelmat ovat kattavia ja niitä toteutetaan kunnassa systemaattisesti. Kiusaamiseen puututaan aina. Suunnitelmien mukaisten toimenpiteiden laatimisessa on ollut lähes aina mukana lapsia ja nuoria, ja toimenpiteistä viestitään lapsille ja nuorille. Lisäksi muissa lapsille suunnatuissa toiminnoissa, kuten nuorisopalveluissa ja harrastustoiminnassa, varmistetaan, että kiusaamista ehkäistään erittäin aktiivisesti ja siihen puututaan aina. Lapsia työssään kohtaavilla aikuisilla on systemaattisesti käytössään toimintamalleja yhteisöllisyyden vahvistamiseen sekä erittäin hyvät valmiudet tukea lasten tunne- ja vuorovaikutustaitoja.
- Taso 3: Kunnan varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja oppilaitoksissa on laadittu selkeä kiusaamisen vastainen toimintasuunnitelma, joka keskittyy vahvasti ennakoivaan toimintaan. Laaditut suunnitelmat ovat kattavia ja niitä toteutetaan kunnassa systemaattisesti. Kiusaamiseen puututaan aina. Suunnitelmien mukaisten toimenpiteiden laatimisessa on ollut melko usein mukana lapsia ja nuoria, ja toimenpiteistä viestitään lapsille ja nuorille. Lisäksi muissa lapsille suunnatuissa toiminnoissa, kuten nuorisopalveluissa ja harrastustoiminnassa, varmistetaan, että kiusaamista ehkäistään aktiivisesti ja siihen puututaan aina. Lapsia työssään kohtaavilla aikuisilla on käytössään joitain toimintamalleja yhteisöllisyyden vahvistamiseen sekä hyvät valmiudet tukea lasten tunne- ja vuorovaikutustaitoja.
- Taso 2: Kunnan varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja oppilaitoksissa on laadittu kiusaamisen vastainen toimintasuunnitelma, joka keskittyy ennakoivaan toimintaan. Laadittuja suunnitelmia toteutetaan kunnassa. Kiusaamiseen puututaan lähes aina. Suunnitelmien mukaisten toimenpiteiden laatimisessa on ollut satunnaisesti mukana lapsia ja nuoria. Lisäksi muissa lapsille suunnatuissa toiminnoissa, kuten nuorisopalveluissa ja harrastustoiminnassa, varmistetaan, että kiusaamista ehkäistään ja siihen puututaan lähes aina. Lapsia työssään kohtaavilla aikuisilla on käytössään melko vähän toimintamalleja yhteisöllisyyden vahvistamiseen sekä vähäiset valmiudet tukea lasten tunne- ja vuorovaikutustaitoja.
- Taso 1: Kunnan varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja oppilaitoksissa on laadittu kiusaamisen vastainen toimintasuunnitelma, joka keskittyy ennakoivaan toimintaan. Laadittuja suunnitelmia toteutetaan. Kiusaamiseen puututaan heikosti. Suunnitelmien mukaisten toimenpiteiden laatimisessa ei ole ollut mukana lapsia ja nuoria. Muissa lapsille suunnatuissa toiminnoissa, kuten nuorisopalveluissa ja harrastustoiminnassa, ei ole kiinnitetty huomiota kiusaamisen ehkäisyyn. Lapsia työssään kohtaavilla aikuisilla ei ole käytössään toimintamalleja yhteisöllisyyden vahvistamiseen, ja vain yksittäisillä työntekijöillä on valmiuksia tukea lasten tunne- ja vuorovaikutustaitoja.
- Indikaattori 31: Kunnan (lapsi- ja perhepalvelut tarjoavat tukea vanhemmuuteen.**
Kirjaa kommentteihin, mitä näyttöön perustuvia vanhemmuuden tuen menetelmiä kunnassa on käytössä.
Näyttöön perustuvia vanhemmuuden tuen menetelmiä:
- Ihmeelliset vuodet

- Lapset puheeksi
- Voimaperheet
- Perhekoulu POP
- VOIKUKKIA
- Theraplay
- Pidä kiinni
- Muu, mikä?

Tämä prosessi-indikaattori linkittyy mm. tulosindikaattoreihin:

Mielialaan liittyviä ongelmia kahden viime viikon aikana (indikaattori 49)
 Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus (indikaattorit 49 ja 50)
 Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi (indikaattori 56)
 Hyvä keskusteluyhteys vanhempien kanssa (indikaattori 58)

Taso 4:	Kunnassa on lapsi- ja perhepalveluista selkeät ohjeet, suunnitelmat ja hoitopolut ja erittäin hyvät resurssit tukea vanhemmuutta. Lisäksi kunnassa on erittäin hyvät valmiudet ja resurssit tunnistaa ja ohjata tuen piiriin erityistä tukea tarvitsevia vanhempia ja huoltajia. Kunnassa on systemaattisesti käytössä näyttöön perustuvia vanhemmuuden tuen menetelmiä, kuten esim. Ihmeelliset vuodet tai Lapset puheeksi. Kunnan henkilöstöä on systemaattisesti koulutettu näiden menetelmien hyödyntämiseen työssään.
Taso 3:	Kunnassa on lapsi- ja perhepalveluista selkeät ohjeet, suunnitelmat ja hoitopolut ja hyvät resurssit tukea vanhemmuutta. Lisäksi kunnassa on hyvät valmiudet ja resurssit tunnistaa ja ohjata tuen piiriin erityistä tukea tarvitsevia vanhempia ja huoltajia. Kunnassa on laajasti käytössä näyttöön perustuvia vanhemmuuden tuen menetelmiä, kuten esim. Ihmeelliset vuodet tai Lapset puheeksi. Kunnan henkilöstöä on koulutettu näiden menetelmien hyödyntämiseen työssään.
Taso 2:	Kunnassa on lapsi- ja perhepalveluista ohjeita, suunnitelmia, hoitopolkuja ja kohtuulliset resurssit tukea vanhemmuutta. Kunnassa on käytössä joitain vanhemmuuden tuen menetelmiä. Tukea on saman verran kaikille vanhemmille ja huoltajille. Kunnan henkilöstöä on koulutettu jonkin verran näiden menetelmien hyödyntämiseen työssään.
Taso 1:	Kunnassa on lapsi- ja perhepalveluista vain vähän ohjeita, suunnitelmia ja hoitopolkuja ja vähäiset resurssit tukea vanhemmuutta. Kunnassa on käytössä vain vähän vanhemmuuden tuen menetelmiä. Kunnan henkilöstöä on koulutettu vain vähän näiden menetelmien hyödyntämiseen työssään.
Indikaattori 32:	Kunnassa toteutuu yhteisöllinen opiskeluhoito oppilas- ja opiskelijahuoltolain edellyttämällä tavalla.
	Lisätietoa: Koulutuksen järjestäjän monialainen opiskeluhoillon ohjausryhmä (OphL 14 §): Opiskeluhoillon yleinen suunnittelu, kehittäminen, ohjaus ja arviointi koulutuksen järjestäjäkohtaisesti

Oppilaitoskohtainen monialainen opiskeluhoitoryhmä (OphL 14 §):
Opiskeluhoollon yleinen suunnittelu, kehittäminen, ohjaus ja arviointi
oppilaitoskohtaisesti
Alueellinen opiskeluhoollon yhteistyöryhmä (OphL 14 a §, ThL 15 a §):
Hyvinvointialueen ja sen alueella toimivien koulutuksen järjestäjien
yhteistyöelin

Tämä prosessi-indikaattori linkittyy mm. tulosindikaattoreihin:

Lasta kiusattu kotona, hoidossa tai vapaa-ajalla (indikaattori 44)
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa (indikaattorit 45 ja 46)
Mielialaan liittyviä ongelmia kahden viime viikon aikana (indikaattori 49)
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus (indikaattorit 49 ja 50)
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi (indikaattori 56)
Mahdollisuus keskustella koulussa aikuisen kanssa (indikaattori 57)

- Taso 4: Kunnassa on järjestetty yhteisöllinen monialainen opiskeluhoolto oppilas- ja opiskelijahuoltolain edellyttämällä tavalla huolehtien riittävästä henkilöstöresursseista. Hyvinvointialue on osoittanut työhön opiskeluhoitopalvelujen osalta riittävät henkilöstöresurssit.
- Taso 3: Lähes kaikissa oppilaitoksissa ja yksiköissä on järjestetty yhteisöllinen monialainen opiskeluhoolto oppilas- ja opiskelijahuoltolain edellyttämällä tavalla huolehtien riittävästä henkilöstöresursseista.
- Taso 2: Vain osassa oppilaitoksia ja yksiköitä on järjestetty yhteisöllinen monialainen opiskeluhoolto oppilas- ja opiskelijahuoltolain edellyttämällä tavalla, ja henkilöstöresurssit ovat riittämättömät.
- Taso 1: Yhteisöllinen monialainen opiskeluhoolto ei toteudu kunnassa oppilas- ja opiskelijahuoltolain edellyttämällä tavalla ja henkilöstöresurssit ovat riittämättömät.

Indikaattori 33: **Esi- ja perusopetuksessa sekä toisella asteella toteutuu oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukainen koulukuraattoreiden ja -psykologien henkilöstömitoitus (yhtä kuraattoria kohden voi olla enintään 670 opiskelijaa ja yhtä psykologia kohden enintään 780 opiskelijaa).**

[Laki oppilas- ja opiskeluhoitolaain muuttamisesta \(2021\)](#)

Tämä indikaattori on kartoittava ja hyvinvointialueen vastuulla. Voidaan valita toimintasuunnitelman tavoitteeksi vain, jos hyvinvointialue tähän sitoutuu.

Tämä prosessi-indikaattori linkittyy mm. tulosindikaattoreihin:

Mielialaan liittyviä ongelmia kahden viime viikon aikana (indikaattori 49)
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus (indikaattorit 49 ja 50)
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi (indikaattori 56)
Mahdollisuus keskustella koulussa aikuisen kanssa (indikaattori 57)

- Taso 4: Kaikissa yksiköissä toteutuu lain mukainen henkilöstömitoitus.
- Taso 3: Suuressa osassa yksiköitä toteutuu lain mukainen henkilöstömitoitus.

Taso 2: Lain mukainen henkilöstömitoitus toteutuu vain pienessä osassa yksiköitä.

Taso 1: Lain mukainen henkilöstömitoitus ei toteudu yhdessäkään yksikössä.

Indikaattori 34: Lastenneuvoloiden terveydenhoitajien henkilöstömitoitus on suositusten mukainen (enintään 340 lasta / kokopäivätoiminen terveydenhoitaja). Suosituksesta tarkemmin: Lastenneuvola lapsiperheiden tukena, STM, 2004.

[Lastenneuvola lapsiperheiden tukena: suuntaviivat lastenneuvolatoiminnan järjestämisestä kunnille \(2004\).](#)

[Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 338/2011 \(Finlex\)](#)

[Lastenneuvolapalvelujen kuvaus \(NEUKO-tietokanta\)](#)

Tämä indikaattori on kartoittava ja hyvinvointialueen vastuulla. Voidaan valita toimintasuunnitelman tavoitteeksi vain, jos hyvinvointialue tähän sitoutuu.

Tämä prosessi-indikaattori linkittyy mm. tulosindikaattoriin:

Lapsi saanut vanhemman mukaan lastenneuvolan palveluja riittävästi (indikaattori 60)

Taso 4: Hyvinvointialueella on suositusten mukainen määrä lastenneuvoloiden terveydenhoitajia kaikissa yksiköissä.

Taso 3: Hyvinvointialueella on lähes kaikissa yksiköissä suositusten mukainen määrä lastenneuvoloiden terveydenhoitajia.

Taso 2: Hyvinvointialueella on vain pienessä osassa yksiköitä lähes suositusten mukainen määrä lastenneuvoloiden terveydenhoitajia.

Taso 1: Hyvinvointialueella jäädyään suurimmassa osassa yksiköitä alle puoleen suositusten mukaisesta määrästä lastenneuvoloiden terveydenhoitajia.

Indikaattori 35: Kunnassa lasten ja nuorten palveluissa edistetään systemaattisesti lasten ja nuorten positiivista mielenterveyttä eli mielen hyvinvointia sekä ennaltaehkäistään mielenterveyden ongelmia. Henkilöstöllä on tarvittava mielenterveysosaaminen lasten ja nuorten tukemiseksi. Lapset ja nuoret saavat tarvitsemaansa tukea matalalla kynnyksellä ja viiveettä. Yhteistyö kunnan eri toimijoiden välillä sekä hyvinvointialueen kanssa on toimivaa ja koordinoitua. Lapset ja nuoret ohjataan sujuvasti tarvittavan avun ja tuen piiriin.

[Kansallinen mielenterveysstrategia \(THL\)](#)

[Kansallinen mielenterveysstrategia 2020-2030, väliarviointi \(2023\)](#)

Tämä prosessi-indikaattori linkittyy tulosindikaattoreihin:

Mielialaan liittyviä ongelmia kahden viime viikon aikana (indikaattori 49)
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus (indikaattorit 49 ja 50)
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi (indikaattori 56)
Kokenut positiivista mielensterveyttä viimeisen kahden viikon aikana (indikaattori 59)

Taso 4:

Kunnan lasten ja nuorten palveluissa, kuten varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja oppilaitoksissa, edistetään systemaattisesti ja laajamittaisesti lasten ja nuorten positiivisen mielensterveyden rakentumista sekä ennaltaehkäistään mielensterveyden ongelmia. Henkilöstöä on koulutettu laaja-alaisesti, ja henkilöstöllä on vankka mielensterveysosaaminen lasten ja nuorten tukemisessa. Palveluissa on laajasti käytössä tutkittuja ja tuloksellisia menetelmiä. Palveluissa tuetaan esimerkiksi lasten ja nuorten tunne- ja vuorovaikutustaitoja sekä kaveritaitoja. Palveluissa varmistetaan, että lapset ja nuoret kokevat kuuluvansa joukkoon ja että lapset ja nuoret kohdataan arvostavasti ja kunnioittavasti.

Edistävään ja ennaltaehkäisevään mielensterveystyöhön on kunnassa kaikkiaan erittäin kattavat voimavarat. Lapset ja nuoret ohjataan sujuvasti tarvittavan avun ja tuen piiriin, ja he saavat apua matalalla kynnyksellä ja viiveettä. Eri toimijoiden välinen yhteistyö toimii erittäin hyvin, ja yhteistyö on koordinoitua. Palvelujen ja tuen kattavuutta ja toimivuutta arvioidaan säännöllisesti. Lapset ja nuoret osallistuvat säännöllisesti arviointiin. Kunnan edistävää ja ennaltaehkäisevää mielensterveystyötä koskee myös lapsia, jotka oleskelevat Suomessa tilapäisellä oleskeluluvalla ilman kotikuntaa sekä lapsia, jotka ovat Suomessa ilman oleskelulupaa tai viisumia (ns. paperittomat lapset).

Taso 3:

Kunnan lasten ja nuorten palveluissa on edistävään ja ennaltaehkäisevään mielensterveystyöhön hyvät voimavarat. Eri toimijoiden välillä on säännöllistä ja hyvin toimivaa ja koordinoitua yhteistyötä. Henkilöstöä on koulutettu, ja henkilöstöllä on hyvä mielensterveysosaaminen lasten ja nuorten tukemisessa. Palveluissa on käytössä tutkittuja ja tuloksellisia menetelmiä. Palvelujen kattavuutta ja toimivuutta arvioidaan melko säännöllisesti. Lapset ja nuoret osallistuvat arviointiin. Kunnan edistävää ja ennaltaehkäisevää mielensterveystyötä koskee myös lapsia, jotka oleskelevat Suomessa ilman oleskelulupaa tai viisumia sekä lapsia, jotka ovat Suomessa tilapäisellä oleskeluluvalla ilman kotikuntaa (ns. paperittomat lapset).

Taso 2:

Kunnan lasten ja nuorten palveluissa on edistävään ja ennaltaehkäisevään mielensterveystyöhön vähän voimavaroja. Eri toimijoiden välillä on vähän koordinoitua ja toimivaa yhteistyötä. Kunnassa on käytössä joitain yksittäisiä lasten ja nuorten mielensterveyttä tukevia toimintoja. Henkilöstöä on koulutettu satunnaisesti, mutta riittävää mielensterveysosaamista lasten ja nuorten tukemiseksi ei ole. Palvelujen kattavuutta ja toimivuutta arvioidaan vain satunnaisesti.

Taso 1:

Kunnan lasten ja nuorten palveluissa, edistävään ja ennaltaehkäisevään mielensterveystyöhön on erittäin vähäiset voimavarat tai niitä ei ole lainkaan.

Eri toimijoiden välillä ei ole lainkaan tai on erittäin vähän koordinoitua ja toimivaa yhteistyötä. Henkilöstöä ei kouluteta ja riittävää mielenterveysosaamista lasten ja nuorten tukemiseksi ei ole. Palvelujen kattavuutta ja toimivuutta ei seurata tai arvioida.

Indikaattori 36: Jokainen lapsi saa kattavia terveys- ja mielenterveyspalveluja. Sama oikeus koskee myös lapsia, jotka oleskelevat Suomessa tilapäisellä oleskeluluvalla ilman kotikuntaa sekä lapsia, jotka ovat Suomessa ilman oleskelulupaa tai viisumia (ns. paperittomat lapset).

Tämä indikaattori on kartoittava ja hyvinvointialueen vastuulla. Voidaan valita toimintasuunnitelman tavoitteeksi vain, jos hyvinvointialue tähän sitoutuu.

Tämä prosessi-indikaattori linkittyy tulosindikaattoreihin:

Mielialaan liittyviä ongelmia kahden viime viikon aikana (indikaattori 49)
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus (indikaattorit 49 ja 50)
Ylipaino (indikaattori 55)
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi (indikaattori 56)

Taso 4: Hyvinvointialue turvaa samat terveys- ja mielenterveyspalvelut kaikille lapsille. Myös lapsilla, jotka elävät maassa ilman laillista oleskeluoikeutta (ns. paperittomat lapset), on oikeus samoihin terveys- ja mielenterveyspalveluihin kuin muilla lapsilla. Hyvinvointialue turvaa ns. paperittoman lapsen hoidosta, kasvatuksesta ja huolenpidosta vastaavalle aikuiselle välttämättömät palvelut (esim. raskauteen ja synnytykseen liittyvät). Aikuisen hoidon tarvetta arvioidaan systemaattisesti lapsen edun toteutumisen kannalta.

Taso 3: Hyvinvointialue turvaa pääsääntöisesti samat terveys- ja mielenterveyspalvelut kaikille lapsille. Myös lapsilla, jotka elävät maassa ilman laillista oleskeluoikeutta (ns. paperittomat lapset), on oikeus samoihin terveys- ja mielenterveyspalveluihin kuin muilla lapsilla. Hyvinvointialue turvaa paperittoman lapsen hoidosta, kasvatuksesta ja huolenpidosta vastaavalle aikuiselle välttämättömät palvelut (esim. raskauteen ja synnytykseen liittyvät). Aikuisen hoidon tarpeen arvioinnissa ei ole käytössä lapsen edun toteutumisen kannalta tehtävää systemaattista arviointia.

Taso 2: Hyvinvointialue toteuttaa terveys- ja mielenterveyspalvelut vaihtelevasti lapsille, jotka elävät maassa ilman laillista oleskeluoikeutta (ns. paperittomat lapset) tai lakisääteisen palvelun käynnistämässä ja toteuttamisessa on ongelmia. Välttämättömien palveluiden toteuttamista ns. paperittoman lapsen hoidosta vastaavalle aikuiselle ei ole varmistettu.

Taso 1: Hyvinvointialue toteuttaa vain kiireellisen hoidon ns. paperittomille lapsille eikä pane täytäntöön 1.1.2023 voimaan astunutta lakimuutosta koskien ns. paperittomien lasten terveydenhuollon palveluita.

Indikaattori 37: Kunnan lasten ja nuorten palveluissa, kuten varhaiskasvatuksessa, kouluissa, oppilaitoksissa ja vapaa-ajan palveluissa, tunnistetaan ja

otetaan väkivalta lasten kanssa systemaattisesti puheeksi sekä ohjataan väkivaltaa kokenut avun ja tuen piiriin.

[THL:n Ohjeet kunnille ja hyvinvointialueille lähisuhdeväkivallan ehkäisyn koordinaattiorakenteiden ja lähisuhdeväkivallan vastaisen toiminnan järjestämiseksi \(2022\)](#)

Tämä prosessi-indikaattori linkittyy tulosindikaattoreihin:

Lasta kiusattu kotona, hoidossa tai vapaa-ajalla (indikaattori 44)
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa (indikaattorit 45 ja 46)
Kokenut seksuaalista häirintää vuoden aikana (indikaattori 47)
Kokenut vanhempien tai muiden huolta pitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana (indikaattori 51)
Vanhemman liiallinen alkoholinkäyttö aiheuttanut haittaa (indikaattori 52)

Taso 4: Kunnan lasten ja nuorten palveluissa miltei koko henkilöstö on koulutettu lapsiin kohdistuvan väkivallan tunnistamiseen. Väkivalta otetaan palveluissa systemaattisesti lasten kanssa puheeksi, ja palveluissa on käytössä laajamittaisesti tunnistamista tukevia menetelmiä ja lomakkeita. Väkivaltaa kokenut osataan ohjata tarvittavan tuen ja avun piiriin.

Taso 3: Kunnan lasten ja nuorten palveluissa iso osa henkilöstöstä on koulutettu lapsiin kohdistuvan väkivallan tunnistamiseen. Väkivalta otetaan palveluissa melko systemaattisesti lasten kanssa puheeksi, ja palveluissa on käytössä useita tunnistamista tukevia menetelmiä ja lomakkeita. Väkivaltaa kokenut osataan ohjata tarvittavan tuen ja avun piiriin.

Taso 2: Kunnan lasten ja nuorten palveluissa pieni osa henkilöstöä on koulutettu lapsiin kohdistuvan väkivallan tunnistamiseen. Väkivalta otetaan palveluissa satunnaisesti lasten kanssa puheeksi, ja palveluissa on käytössä vain joitain tunnistamista tukevia menetelmiä ja lomakkeita.

Taso 1: Kunnan lasten ja nuorten palveluissa henkilöstöä ei ole koulutettu lapsiin kohdistuvan väkivallan tunnistamiseen. Väkivaltaa ei oteta palveluissa systemaattisesti lasten kanssa puheeksi, eikä palveluissa ole käytössä tunnistamista tukevia menetelmiä ja lomakkeita

Indikaattori 38: Kunnan varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa ehkäistään aktiivisesti lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa, ml. digitaalisessa ympäristössä tapahtuvaa seksuaaliväkivaltaa. Lapset ja nuoret saavat näissä palveluissa ikätason mukaista turvataitokasvatusta.

Tämä prosessi-indikaattori linkittyy mm. tulosindikaattoreihin:

Kokenut seksuaalista häirintää vuoden aikana (indikaattori 47)
Kokenut vanhempien tai muiden huolta pitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana (indikaattori 51)

Taso 4: Kunnan paikalliset opetussuunnitelmat (VASU, EOPS, OPS) ohjaavat turvataitokasvatuksen sisältöä ja käytännön toteutusta kunnassa,

valtakunnallisten opetussuunnitelmien perusteita konkretisoiden. Turvataitokasvatus on huomioitu myös koulutuksen järjestäjän vastuulla olevassa opiskeluhoitosuunnitelmassa. Varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa toteutetaan turvataitokasvatusta systemaattisesti. Palveluissa on systemaattisessa käytössä tutkittuja ja tuloksellisia opetusmateriaaleja, menetelmiä ja toimintamalleja, jotka tukevat turvataitokasvatuksen toteuttamista laadukkaasti. Miltei koko henkilöstö on saanut tai saa täydennyskoulutusta turvataitokasvatuksesta sekä lapsiin kohdistuvasta, ml. digitaalisessa mediassa tapahtuvasta, seksuaaliväkivallasta, seksuaalisesta häirinnästä, houkuttelusta ja seksuaalisesta riistosta sekä niiden ehkäisystä. Osana turvataitokasvatusta lapset ja nuoret, ml. haavoittuvassa asemassa olevat lapset ja nuoret, saavat ikä- ja kehitystasoonsa sopivaa tietoa lapsiin kohdistuvasta seksuaaliväkivallasta ja keinoista suojella itseään sekä digiturvataitoja, tietoa digitaalisen median riskeistä ja keinoja toimia turvallisesti verkossa.

Taso 3:

Kunnan paikalliset opetussuunnitelmat (VASU, EOPS, OPS) ohjaavat turvataitokasvatuksen sisältöä ja käytännön toteutusta kunnassa, valtakunnallisten opetussuunnitelmien perusteita konkretisoiden. Turvataitokasvatus on huomioitu myös koulutuksen järjestäjän vastuulla olevassa opiskeluhoitosuunnitelmassa. Varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa toteutetaan turvataitokasvatusta. Palveluissa on käytössä tutkittuja ja tuloksellisia opetusmateriaaleja, menetelmiä ja toimintamalleja, jotka tukevat turvataitokasvatuksen toteuttamista laadukkaasti. Iso osa henkilöstöä on saanut tai saa täydennyskoulutusta turvataitokasvatuksesta sekä lapsiin kohdistuvasta, ml. digitaalisessa mediassa tapahtuvasta, seksuaaliväkivallasta, seksuaalisesta häirinnästä, houkuttelusta ja seksuaalisesta riistosta sekä niiden ehkäisystä. Osana turvataitokasvatusta lapset ja nuoret, ml. haavoittuvassa asemassa olevat lapset ja nuoret, saavat ikä- ja kehitystasoonsa sopivaa tietoa lapsiin kohdistuvasta seksuaaliväkivallasta ja keinoista suojella itseään sekä digiturvataitoja, tietoa digitaalisen median riskeistä ja keinoja toimia turvallisesti verkossa.

Taso 2:

Varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa toteutetaan turvataitokasvatusta vain satunnaisesti joissakin yksiköissä. Yksilöissä ei juurikaan ole käytössä tutkittuja ja tuloksellisia opetusmateriaaleja, menetelmiä ja toimintamalleja, jotka tukevat turvataitokasvatuksen toteuttamista laadukkaasti. Vain pieni osa henkilöstöä on saanut tai saa täydennyskoulutusta turvataitokasvatuksesta sekä lapsiin kohdistuvasta, ml. digitaalisessa mediassa tapahtuvasta, seksuaaliväkivallasta, seksuaalisesta häirinnästä, houkuttelusta ja seksuaalisesta riistosta sekä niiden ehkäisystä. Osana turvataitokasvatusta lapset ja nuoret saavat kaikkiaan melko vähän ikä- ja kehitystasoonsa sopivaa tietoa lapsiin kohdistuvasta seksuaaliväkivallasta ja keinoista suojella itseään sekä digiturvataitoja, tietoa digitaalisen median riskeistä ja keinoja toimia turvallisesti verkossa.

Taso 1:

Kunnan varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa toteutetaan turvataitokasvatusta hyvin vähän tai vain satunnaisesti. Palveluissa ei ole käytössä tutkittuja ja tuloksellisia opetusmateriaaleja, menetelmiä ja toimintamalleja, jotka tukisivat turvataitokasvatuksen toteuttamista

laadukkaasti. Henkilöstö ei ole saanut täydennyskoulutusta turvataitokasvatuksesta sekä lapsiin kohdistuvasta, ml. digitaalisessa mediassa tapahtuvasta, seksuaaliväkivallasta, seksuaalisesta häirinnästä, houkuttelusta ja seksuaalisesta riistosta sekä niiden ehkäisystä. Palveluissa lapset ja nuoret eivät saa ikä- ja kehitystasoonsa sopivaa tietoa lapsiin kohdistuvasta seksuaaliväkivallasta ja keinoista suojella itseään eivätkä digiturvaitoja, tietoa digitaalisen median riskeistä ja keinoja toimia turvallisesti verkossa.

Indikaattori 39: Lastensuojelussa toimitaan niin, että työntekijän ja lastensuojelun asiakkaana olevan lapsen/nuoren, lapsen perheen ja muiden läheisten ja muiden asiaan osallisten/lapselle tärkeiden ihmisten välillä on mahdollisuus jatkuvaan ja luottamukselliseen vuorovaikutukseen. Kokemuksia ja näkemyksiä tästä kysytään lapsilta ja perheiltä säännöllisesti.

Tämä indikaattori on kartoittava ja hyvinvointialueen vastuulla. Voidaan valita toimintasuunnitelman tavoitteeksi vain, jos hyvinvointialue tähän sitoutuu.

Tämä prosessi-indikaattori linkittyy mm. tulosindikaattoreihin:

Kiireellisesti vuoden aikana sijoitettuna olleet (indikaattori 53)

Taso 4: Lastensuojelun asiakkaana olevien lasten/nuorten ja perheiden kokemuksia ja näkemyksiä asiakassuhteen vuorovaikutuksesta kysytään säännöllisesti. Suurin osa lapsista/nuorista ja perheistä, joilta asiasta on kysytty, kertoo olevansa erittäin tyytyväisiä asiakassuhteeseen ja luottamukselliseen vuorovaikutukseen.

Taso 3: Lastensuojelun asiakkaana olevien lasten/nuorten ja perheiden kokemuksia ja näkemyksiä asiakassuhteen vuorovaikutuksesta kysytään melko säännöllisesti. Merkittävä osa lapsista/nuorista ja perheistä, joilta asiasta on kysytty, kertoo olevansa tyytyväisiä asiakassuhteeseen ja luottamukselliseen vuorovaikutukseen.

Taso 2: Lastensuojelun asiakkaana olevien lasten/nuorten ja perheiden kokemuksia ja näkemyksiä asiakassuhteen vuorovaikutuksesta kysytään satunnaisesti. Melko pieni osa lapsista/nuorista ja perheistä, joilta asiasta on kysytty, kertoo olevansa tyytyväisiä asiakassuhteeseen ja luottamukselliseen vuorovaikutukseen.

Taso 1: Lastensuojelun asiakkaana olevien lasten/nuorten ja perheiden kokemuksia ja näkemyksiä asiakassuhteen vuorovaikutuksesta ei kysytä juuri lainkaan. Vain hyvin vähäinen määrä lapsista/nuorista ja perheistä, joilta asiasta on kysytty, kertoo olevansa tyytyväisiä asiakassuhteeseen ja luottamukselliseen vuorovaikutukseen.

Indikaattori 40: Lastensuojelun sosiaalityö organisoidaan systemaattisen lastensuojelun toimintamallin mukaisesti aina, kun se on asiakastyön järjestämisen näkökulmasta mahdollista. (THL: Lastensuojelun laatusuositus 2019; Aaltio & Isokuortti 2019; Petrelius & Uutela 2020)

Tämä indikaattori on kartoittava ja hyvinvointialueen vastuulla. Voidaan valita toimintasuunnitelman tavoitteeksi vain, jos hyvinvointialue tähän sitoutuu.

Tämä prosessi-indikaattori linkittyy mm. tulosindikaattoreihin:

Kiireellisesti vuoden aikana sijoitettuna olleet (indikaattori 53)

- Taso 4:
- Systeemisen lastensuojelun toimintamalli on hyvinvointialueella pysyvästi käytössä kaikissa lastensuojelun sosiaalityön tiimeissä. Esihenkilöt ja ylempi johto tukevat toimintamallia, ja sitä kehitetään yhteistyössä lastensuojelun henkilöstön, asiakkaiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Hyvinvointialueella on varmistettu riittävät voimavarat toimintamallin mukaiseen lastensuojelun sosiaalityöhön.
- Hyvinvointialueella on pysyvä systeemisen lastensuojelun kehittämisestä huolehtiva monialainen johtoryhmä, joka vastaa toimintamallin mukaisesta perus- ja jatkokoulutuksesta sekä tiimi- ja toimintorajat ylittävän systeemisen yhteistoiminnan kehittämisestä.
- Lastensuojelun sosiaalityön toimintaympäristöä, esimerkiksi prosesseja, palvelukuvauksia, työn tukirakenteita ja tilaratkaisuja, on kehitetty luomaan systeemiselle, monitoimijaiselle työskentelylle mahdollisimman suotuisat olosuhteet.
- Alueella on käytössä systemaattinen tapa kerätä asiakkailta palautetta systeemisestä työskentelystä. Monialainen johtoryhmä seuraa ja arvioi monitoimijaisen yhteistoiminnan toteutumista, määrää ja laatua.
- Taso 3:
- Systeemisen lastensuojelun toimintamalli on hyvinvointialueella pysyvästi käytössä lähes kaikissa lastensuojelun sosiaalityön tiimeissä. Esihenkilöt tukevat toimintamallia, ja sitä kehitetään yhdessä henkilöstön, asiakkaiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Alueella on varmistettu riittävät voimavarat toimintamallin mukaiseen lastensuojelun sosiaalityöhön.
- Hyvinvointialueella on systeemisen lastensuojelun kehittämisestä huolehtiva monialainen johtoryhmä, joka vastaa toimintamallin mukaisesta perus- ja jatkokoulutuksesta sekä tiimi- ja toimintorajat ylittävän systeemisen yhteistoiminnan kehittämisestä.
- Taso 2:
- Systeemisen lastensuojelun toimintamalli on hyvinvointialueella käytössä osassa lastensuojelun sosiaalityön tiimejä. Esihenkilöt tukevat toimintamallia jonkin verran. Toimintamallia kehitetään melko vähän yhdessä asiakkaiden kanssa. Hyvinvointialueella on jonkin verran voimavaroja toimintamallin mukaiseen lastensuojelun sosiaalityöhön.
- Taso 1:
- Hyvinvointialueella ei ole käytössä systeemisen lastensuojelun toimintamallia eikä muutakaan vastaavaa toimintamallia laadukkaan lastensuojelun sosiaalityön varmistamiseksi. Lastensuojelutyötä ei juurikaan kehitetä asiakkaiden kanssa eikä lastensuojelun sosiaalityöhön ole riittäviä voimavaroja.

Indikaattori 41:   **Lapset ja lapsen etu huomioidaan hyvinvointialueen aikuisille tarkoitetuissa palveluissa, kuten mielenterveys- ja päihdepalveluissa silloin, kun asiakkaalla on lapsia.**

Tämä indikaattori on kartoittava ja hyvinvointialueen vastuulla. Voidaan valita toimintasuunnitelman tavoitteeksi vain, jos hyvinvointialue tähän sitoutuu.

Tämä prosessi-indikaattori linkittyy mm. tulosindikaattoreihin:

Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus (indikaattorit 49 ja 50)
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi (indikaattori 56)
Vanhemman liiallinen alkoholinkäyttö aiheuttanut haittaa (indikaattori 52)

Taso 4:   Kaikissa keskeisissä aikuisille tarkoitetuissa palveluissa otetaan systemaattisesti puheeksi se, onko asiakkaalla lapsia. Kaikissa palveluissa on myös käytössä selkeä ohjeistus ja toimintatapa/menetelmä puheeksi ottoon. Palveluissa toteutuu erinomaisesti systemaattinen ja monitoimijainen yhteistyö, joka mahdollistaa lapsen ja lapsen edun huomioimisen sekä kokonaisvaltaista tukea vanhemmille ja/tai huoltajille.

Taso 3:   Suuressa osassa aikuisille tarkoitetuissa palveluissa otetaan puheeksi se, onko asiakkaalla lapsia. Suuressa osassa palveluja on käytössä ohjeistus ja toimintatapa/menetelmä puheeksi ottoon. Palveluissa toimii hyvin monitoimijainen yhteistyö, joka mahdollistaa lapsen ja lapsen edun huomioimisen sekä hyvää tukea vanhemmille ja/tai huoltajille.

Taso 2:   Joissain aikuisille tarkoitetuissa palveluissa otetaan puheeksi se, onko asiakkaalla lapsia. Joissain aikuisille tarkoitetuissa palveluissa on käytössä ohjeistus ja toimintatapa/menetelmä puheeksi ottoon. Joissain palveluissa toimii monitoimijainen yhteistyö, ja se mahdollistaa satunnaisesti lapsen ja lapsen edun huomioimisen sekä jonkin verran tukea vanhemmille ja/tai huoltajille.

Taso 1:   Yksittäiset työntekijät ottavat aikuisille tarkoitetuissa palveluissa puheeksi sen, onko asiakkaalla lapsia. Joissain palveluissa on käytössä yksittäisiä ohjeistuksia puheeksi ottoon. Lapsen ja lapsen edun huomioiminen aikuisille tarkoitetuissa palveluissa ei toteudu. Vanhemmille ja/tai huoltajille ei juurikaan ole tarjolla tukea.

Indikaattori 42:   **Kunnan tilat ja fyysinen/rakennettu ympäristö tukevat lasten terveyttä, hyvinvointia ja lasten liikkumista.**

Tämä prosessi-indikaattori linkittyy mm. tulosindikaattoreihin:

Lapsi käyttänyt leikki- ja liikuntapaikkoja viikoittain (indikaattori 54)
Ylipaino (indikaattori 55)
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi (indikaattori 56)

Taso 4:   Julkisia tiloja, kuten varhaiskasvatusyksiköjä, kouluja, oppilaitoksia, kauppakeskuksia, kirjastoja, nuorisotiloja, (lähi)liikuntapaikkoja, kenttiä, (leikki)puistoja sekä koulureittejä suunniteltaessa huomioidaan

systemaattisesti lapsen ja nuoren näkökulma sekä erilaisten lapsiryhmien tarpeet. Kunnassa on paljon julkista liikennettä ja pyöriteitä mahdollistamaan lasten turvallinen liikkuminen. Lasten turvallisuus huomioidaan systemaattisesti kunnan erilaisia kulkureittejä ja kevyen liikenteen väyliä suunniteltaessa. Kunnan fyysinen/rakennettu ympäristö sekä esimerkiksi koulujen ja päiväkotien pihat tukevat erittäin hyvin lasten päivittäistä liikkumista. Kunnan tilat ja rakennukset, joita käyttävät erityisesti lapset ja nuoret, ovat sisäilmaltaan terveitä ja puhtaita.

Taso 3: Julkisia tiloja suunniteltaessa huomioidaan hyvin lapsen ja nuoren näkökulma sekä erilaisten lapsiryhmien tarpeet. Kunnassa on julkista liikennettä ja pyöriteitä mahdollistamaan lasten turvallinen liikkuminen. Lasten turvallisuus huomioidaan useimmiten kunnan erilaisia kulkureittejä ja kevyen liikenteen väyliä suunniteltaessa. Kunnan fyysinen/rakennettu ympäristö sekä esimerkiksi koulujen ja päiväkotien pihat tukevat hyvin lasten päivittäistä liikkumista. Suurin osa kunnan tiloista ja rakennuksista, joita käyttävät erityisesti lapset ja nuoret, on sisäilmaltaan terveitä ja puhtaita.

Taso 2: Julkisia tiloja suunniteltaessa huomioidaan satunnaisesti lapsen ja nuoren näkökulma sekä erilaisten lapsiryhmien tarpeet. Kunnassa on jonkin verran julkista liikennettä ja pyöriteitä mahdollistamaan lasten turvallinen liikkuminen. Lasten turvallisuus huomioidaan satunnaisesti kunnan erilaisia kulkureittejä ja kevyen liikenteen väyliä suunniteltaessa. Kunnan fyysinen/rakennettu ympäristö sekä esimerkiksi koulujen ja päiväkotien pihat tukevat jonkin verran lasten päivittäistä liikkumista. Pieni osa kunnan tiloista ja rakennuksista, joita käyttävät erityisesti lapset ja nuoret, on sisäilmaltaan terveitä ja puhtaita.

Taso 1: Julkisia tiloja suunniteltaessa huomioidaan hyvin vähän lapsen ja nuoren näkökulma sekä erilaisten lapsiryhmien tarpeet. Kunnassa on vain vähän julkista liikennettä ja pyöriteitä mahdollistamaan lasten turvallinen liikkuminen. Lasten turvallisuus huomioidaan vain vähän kunnan erilaisia kulkureittejä ja kevyen liikenteen väyliä suunniteltaessa. Kunnan fyysinen/rakennettu ympäristö sekä esimerkiksi koulujen ja päiväkotien pihat tukevat vain vähän lasten päivittäistä liikkumista. Vain muutamat kunnan tiloista ja rakennuksista, joita käyttävät erityisesti lapset ja nuoret, ovat sisäilmaltaan terveitä ja puhtaita.

Indikaattori 43: Kunta vähentää kasvihuonekaasupäästöjään systemaattisesti ja varautuu muuttuvaan ilmastoon sekä huomioi lapset ilmastotyössään.

Taso 4: Kunnalla on ilmastostrategia, joka on linkitetty kuntastrategiaan. Kunta huomioi ilmastovaikutukset kaavoitusta ja muuta maankäyttöä (mm. metsänhoito), liikennettä, rakentamista, energia- ja jätehuoltoa, palveluiden järjestämistä ja hankintoja koskevassa päätöksenteossa. Kunta raportoi päästökehityksestään vuosittain. Kunnat varautuvat ilmastomuutoksen seurauksiin eri toimialojen valmius- ja turvallisuussuunnitelmissa, ja lapset huomioidaan erityisen haavoittuvana kohderyhmänä. Kunta viestii aktiivisesti ilmastotyöstään kuntalaisille, eri lapsiryhmät huomioiden.

Ilmastonmuutos on läpileikkaavasti mukana opetussuunnitelmissa ja ammattikoulujen koulutussisällöissä.

- Taso 3: Kunnalla on ilmastostrategia. Kunta huomioi jossain määrin ilmastovaikutuksia kaavoitusta ja muuta maankäyttöä (mm. metsänhoito), liikennettä, rakentamista, energia- ja jätehuoltoa, palveluiden järjestämistä ja hankintoja koskevassa päätöksenteossa. Kunta raportoi päästökehityksestään vuosittain. Kunta on jossain määrin varautunut ilmastonmuutoksen seurauksiin eri toimialojen valmius- ja turvallisuussuunnitelmissa, mutta lapsia ei ole huomioitu erityisen haavoittuvana kohderyhmänä. Kunta viestii jossain määrin ilmastotyöstään kuntalaisille, myös lapsille. Ilmastonmuutos on jossain määrin mukana opetussuunnitelmissa ja ammattikoulujen koulutussisällöissä.
- Taso 2: Kunnalla ei ole ilmastostrategiaa. Kunta on yksittäisissä tapauksissa huomionut ilmastovaikutukset kaavoitusta ja muuta maankäyttöä (mm. metsänhoito), liikennettä, rakentamista, energia- ja jätehuoltoa, palveluiden järjestämistä ja hankintoja koskevassa päätöksenteossa. Kunta on vähäisissä määrin varautunut ilmastonmuutoksen seurauksiin eri toimialojen valmius- ja turvallisuussuunnitelmissa, mutta lapsia ei ole huomioitu erityisen haavoittuvana kohderyhmänä. Kunta viestii jossain määrin ilmastotyöstään kuntalaisille. Ilmastonmuutos on vähäisissä määrin mukana opetussuunnitelmissa ja ammattikoulujen koulutussisällöissä.
- Taso 1: Kunnalla ei ole ilmastostrategiaa ja ilmastovaikutusten huomiointi kaavoitusta ja muuta maankäyttöä (mm. metsänhoito), liikennettä, rakentamista, energia- ja jätehuoltoa, palveluiden järjestämistä ja hankintoja koskevassa päätöksenteossa on satunnaista. Kunta ei ole systemaattisesti varautunut ilmastonmuutoksen seurauksiin. Kunta ei juuri viesti ilmastoasioista kuntalaisille eikä ilmastonmuutos juurikaan näy opetussuunnitelmissa eikä ammattikoulujen koulutussisällöissä.

Tulosindikaattorit

Indikaattori 44: Lasta kiusattu kotona, hoidossa tai vapaa-ajalla viimeisen vuoden aikana (12 viime kuukauden aikana)

Kuntakohtainen arvo:

Kansallinen keskiarvo:

Tietolähde: Lasten terveys, hyvinvointi ja palvelut (LTH) -tutkimus, perustulokset, 4-vuotiaat lapset, (huom. jatkunut FinLapset-tutkimuksena)

Indikaattori 45: Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa

4. ja 5. luokan oppilaat

Kuntakohtainen arvo:

Kansallinen keskiarvo:

Tietolähde: Kouluterveyskysely

8. ja 9. luokan oppilaat

Kuntakohtainen arvo:

Kansallinen keskiarvo:
Tietolähde: Kouluterveyskysely

Indikaattori 46: Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa

8. ja 9. luokan oppilaat, toimintarajoitteita kokevat nuoret
Kuntakohtainen arvo:
Kansallinen keskiarvo:
Tietolähde: Kouluterveyskysely

8. ja 9. luokan oppilaat, ulkomaista syntyperää olevat nuoret, syntyneet ulkomailla
Kuntakohtainen arvo:
Kansallinen keskiarvo:
Tietolähde: Kouluterveyskysely

Indikaattori 47: Kokenut seksuaalista häirintää mediassa tai internetissä vuoden aikana, 8. ja 9. luokan oppilaat

Kuntakohtainen arvo:
Kansallinen keskiarvo:
Tietolähde: Kouluterveyskysely

Indikaattori 48: Mielialaan liittyviä ongelmia kahden viime viikon aikana, 4. ja 5. luokan oppilaat

Kuntakohtainen arvo:
Kansallinen keskiarvo:
Tietolähde: Kouluterveyskysely

Indikaattori 49: Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus (kahden viime viikon aikana) (8. ja 9.lk)

8. ja 9. luokan oppilaat
Kuntakohtainen arvo:
Kansallinen keskiarvo:
Tietolähde: Kouluterveyskysely

Lukion 1. ja 2. vuosi
Kuntakohtainen arvo:
Kansallinen keskiarvo:
Tietolähde: Kouluterveyskysely

Ammatillinen oppilaitos
Kuntakohtainen arvo:
Kansallinen keskiarvo:
Tietolähde: Kouluterveyskysely

Indikaattori 50: Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus (kahden viime viikon aikana) (8. ja 9.lk)

8. ja 9. luokan oppilaat, toimintarajoitteita kokevat nuoret

Kuntakohtainen arvo:
Kansallinen keskiarvo:
Tietolähde: Kouluterveyskysely

Indikaattori 51: Kokenut vanhempien tai muiden huoltajien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana

4. ja 5. luokan oppilaat
Kuntakohtainen arvo:
Kansallinen keskiarvo:
Tietolähde: Kouluterveyskysely

8. ja 9. luokan oppilaat
Kuntakohtainen arvo:
Kansallinen keskiarvo:
Tietolähde: Kouluterveyskysely

Indikaattori 52: Vanhemman liiallinen alkoholinkäyttö aiheuttanut haittaa (8.-9. lk)

Kuntakohtainen arvo:
Kansallinen keskiarvo:
Tietolähde: Kouluterveyskysely

Indikaattori 53: Kiireellisesti vuoden aikana sijoitettuna olleet

Kuntakohtainen arvo:
Kansallinen keskiarvo:
Tietolähde: Sotkanet tai Lastensuojelurekisteri, THL, Tietoikkuna

Indikaattori 54: Lapsi käyttänyt leikki- ja liikuntapaikkoja viikoittain

Kuntakohtainen arvo:
Kansallinen keskiarvo:
Tietolähde: FinLapset -kyselytutkimus (aiemmin LTH-tutkimus)

Indikaattori 55: Ylipainoisuus, %

8. ja 9. luokan oppilaat
Kuntakohtainen arvo:
Kansallinen keskiarvo:
Tietolähde: Kouluterveyskysely

Indikaattori 56: Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, osuus 8. ja 9. luokan oppilaista

Kuntakohtainen arvo:
Kansallinen keskiarvo:
Tietolähde: Kouluterveyskysely

Indikaattori 57: Mahdollisuus keskustella koulussa aikuisen kanssa mieltä painavista asioista, %

Kuntakohtainen arvo:
Kansallinen keskiarvo:
Tietolähde: Kouluterveyskysely

Indikaattori 58: Hyvä keskusteluyhteys vanhempien kanssa, %

Kuntakohtainen arvo:
Kansallinen keskiarvo:
Tietolähde: Kouluterveyskysely

Indikaattori 59: Kokenut positiivista mielenterveyttä viimeisen kahden viikon aikana, %

8.–9.-lk, lukio, aol. oppilaat
Kuntakohtainen arvo:
Kansallinen keskiarvo:
Tietolähde: Kouluterveyskysely

[Tämä indikaattori on kartoittava ja hyvinvointialueen vastuulla](#)

Indikaattori 60: Lapsi saanut vanhemman mukaan lastenneuvolan palveluja riittämättömästi, % (Finlapset)

Kuntakohtainen arvo:
Kansallinen keskiarvo:
Tietolähde: Finlapset

OSALLISUUS

Prosessi-indikaattorit

Indikaattori 61: Kunta huolehtii, että osallisuus toteutuu lasten jokapäiväisissä kasvuympäristöissä. Osallisuuden edistäminen on ohjaava toimintaperiaate lasten ja nuorten kanssa työskenteleville.

Tämä prosessi-indikaattori linkittyy mm. tulosindikaattoreihin:

Hyvät vaikutusmahdollisuudet koulussa (Indikaattori 71)

Taso 4: Kunnassa on selkeät vastuut osallisuuden edistämiseksi, ja sitä tuetaan lasten ja nuorten kaikissa kasvuympäristöissä. Ammattilaisia myös koulutetaan osallisuuden edistämiseksi. Osallisuuden edistäminen on kuvattu kuntakohtaisissa tai koulukohtaisissa opetussuunnitelmissa sekä varhaiskasvatussuunnitelmissa. Suunnitelmissa huomioidaan osallisuuden edistäminen eri ikäkausina ja kehitysvaiheissa.

Taso 3: Osallisuuden edistäminen on kuvattu kuntakohtaisissa tai koulukohtaisissa opetussuunnitelmissa sekä varhaiskasvatussuunnitelmissa. Osallisuuden edistämistä tarkastellaan lisäksi poikkihallinnollisesti siten, että kaikki toimialat osallistuvat osallisuuden kasvun edistämiseen, myös yksittäistä lasta koskevilla asioilla.

Taso 2: Osallisuuden edistäminen on kuvattu kuntakohtaisissa tai koulukohtaisissa opetussuunnitelmissa sekä varhaiskasvatussuunnitelmissa. Osallisuus on kuvattu kaikkien lasten ja nuorten mahdollisuutena kunta- ja yksikkökohtaisissa opetussuunnitelmissa.

Taso 1: Osallisuutta edistetään vain rajoitettujen, edustuksellisten ryhmien tai muutenkin aktiivisten lasten ja nuorten osalta. Osallisuuteen lasten arjen elinympäristöissä ei kiinnitetä erityistä huomiota.

Indikaattori 62: Kunta varmistaa, että myös haavoittuvassa asemassa olevien lasten osallisuus toteutuu, ja arvioi sitä.

Tämä prosessi-indikaattori linkittyy mm. tulosindikaattoreihin:

Ei koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä (indikaattorit 69,70)
Hyvät vaikutusmahdollisuudet koulussa (indikaattori 71)

Taso 4: Haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja lapsiryhmien osallistumisen esteiden poistamiseen ja osallisuuden edistämiseen liittyvää työtä tehdään ja arvioidaan koordinoitusti yhdessä kunnan hallinnonalojen sekä kansalaisyhteiskunnan kanssa. Henkilökunnan osaamista asian suhteen kehitetään systemaattisesti. Lapset ja nuoret voivat antaa palautetta osallistumisestaan, ja tähän rohkaistaan aktiivisesti eri ympäristöissä.

Taso 3: Kunnassa tunnistetaan haavoittuvassa asemassa olevat lapset, jotka elävät esimerkiksi syrjinnän vaarassa, köyhyydessä tai perheissä, joissa on

kasautuneita vaikeuksia. Heidän osallistumisensa esteiden poistamiseen ja osallisuuden edistämiseen liittyvää työtä tehdään koordinoitusti.

Taso 2: Kunnassa tehdään arvio, millaiset lapset ja lapsiryhmät eivät pääse osallistumaan.

Taso 1: Osallistumisen alustoja ja kanavia ei kartoiteta eikä niihin liittyviä toimintoja suunnitella kootusti. Toiminnot ovat sattumanvaraisia.

Indikaattori 63: Kunnassa on säännöllisesti ja aktiivisesti toimiva nuorisovaltuusto (nuva), oppilaskunnan hallitukset ja lapsiparlamentti, joilla on vaikutusmahdollisuuksia kunnan toimintaan ja päätöksentekoon.

Tämä prosessi-indikaattori linkittyy mm. tulosindikaattoreihin:

Hyvät vaikutusmahdollisuudet koulussa (Indikaattori 71)

Taso 4: Nuvalla, oppilaskunnilla ja lapsiparlamentilla on aidot vaikutusmahdollisuudet kunnassa. Kunta osoittaa toimintaan tarvittavat resurssit. Nuvan edustajilla on puhe- ja läsnäolo-oikeus kunnanvaltuuston ja lautakuntien kokouksissa, ja he saavat tähän tarvitsemansa tuen. Kunta mahdollistaa sen, että nuva voi allokoida resursseja haluamiinsa kohteisiin. Kunta kiinnittää huomiota siihen, että näihin edustuksellisiin rakenteisiin tulisi mukaan eri taustoista tulevia lapsia ja nuoria. Oppilaskunnat, nuvat ym. saavat äänensä kuuluviin kunnallisissa / paikallisissa päätöksentekokoelimityksissä.

Taso 3: Nuvalla ja lapsiparlamentilla on aidot vaikutusmahdollisuudet kunnan toimintaan, mutta ei (ainakaan merkittävää) omaa resurssia käytössä tai valtaa päättää esimerkiksi nuorisopalvelujen resursseista. Nuvan edustajilla on vähintään läsnäolo-oikeus kunnanvaltuuston kokouksissa. Ryhmien ulkopuolisten nuorten osallisuutta ei ole erityisesti pohdittu.

Taso 2: Edustukselliset toimielimet ovat toiminnassa ja niiden toimintaan on varattu resursseja. Toiminta ei ole vielä löytänyt vaikuttavaa muotoa. Rakenteet eivät tue toimielinten jatkuvuutta ja kehitystä.

Taso 1: Kuntaan on luotu lain edellyttämät edustukselliset toimielimet. Koulutuksen lainsäädännössä kuvatut oppilas- ja opiskelijakunnat ovat olemassa. Kokousten lisäksi muuta toimintaa ei juuri ole.

Indikaattori 64: Kunnassa on edustuksellisten osallisuusrakenteiden lisäksi muita osallisuutta edistäviä rakenteita, jotka mahdollistavat lasten ja nuorten näkemysten esiintuomisen eri ikäkausina. Näkemykset otetaan huomioon palveluita suunniteltaessa ja kehitettäessä.

Tämä prosessi-indikaattori linkittyy mm. tulosindikaattoreihin:

Hyvät vaikutusmahdollisuudet koulussa (Indikaattori 71)

- Taso 4: Kunnassa on systemaattisesti käytössä monenlaisia osallisuusrakenteita, jotka mahdollistavat aktiivisen vuoropuhelun eri ikäisten lasten ja nuorten kanssa pistemäisen kuulemisen sijaan. Edustuksellisten rakenteiden ohella kunnassa on erilaisia osallisuusrakenteita (kuulemistilaisuudet, digitaaliset alustat, palautejärjestelmät yms.) myös yksittäistä lasta koskeviin kuulemisen käytäntöihin. Alle kouluikäisten osallisuuteen on luotu omat rakenteet. Kunta varmistaa, että lasten osallistumiseen ja kuulemiseen on käytettävissä riittävästi resursseja (aika, budjetti, henkilötöy) ja että edustuksellisiin rakenteisiin tulee mukaan eri taustoista tulevia, moninaisia lapsia ja nuoria.
- Taso 3: Kunnassa on systemaattisesti käytössä joitakin osallisuusrakenteita. Kunnassa on kiinnitetty huomiota osallisuusrakenteiden monipuolisuuteen, alle kouluikäisten kuulemiseen sekä yksittäistä lasta koskeviin kuulemisen käytäntöihin. Osallisuustyötä on tarkasteltu koko kunnan tasolla ja siihen on osoitettu jonkin verran resursseja (aika, budjetti, henkilötöy). Osallisuuden toteutumista ja vaikuttavuutta arvioidaan.
- Taso 2: Kunnassa on jonkin verran osallisuusrakenteita, mutta niiden käytännön merkitys riippuu toimialasta tai yksiköstä. Kunnassa on tunnistettu tarve luoda järjestelmiä alle kouluikäisten lasten kuulemiseen. Osallisuustyötä ei vielä ohjata kuntatasoisesti.
- Taso 1: Kuuleminen on satunnaista. Kunnassa on vain yksittäisten viranhaltijoiden toteuttamia osallisuuteen liittyviä toimintoja. Kunnassa saattaa olla ajattelu- tai toimintatapoja, jotka haittaavat eri-ikäisten lasten ja nuorten näkemysten esiin tuomista tai lasten ja nuorten omaehtoista toimintaa.
- Indikaattori 65: Kunnan palveluita koskeva palautteenkeruu on lapsiystävällistä, säännönmukaista ja järjestelmällistä.**

Tämä prosessi-indikaattori linkittyy mm. tulosindikaattoreihin:

Hyvät vaikutusmahdollisuudet koulussa (Indikaattori 71)

- Taso 4: Kunta varmistaa rakenteilla ja toimintatavoilla systemaattisen, ikätasaisen ja lapsiystävällisen palautteenkeruun palveluistaan. Palautemekanismien vaikuttavuutta tarkastellaan. Palautetta antaneille lapsille viestitään, mitä vaikutusta heidän antamallaan palautteella on. Kunta kiinnittää erityistä huomiota palautteenkeruun monikanavaisuuteen, saavutettavuuteen, esteettömyyteen ja vuoropuhelun merkitykseen. Myös nimetöntä palautetta on mahdollista antaa. Eri toimialat kehittävät palautemekanismeja yhdessä.
- Taso 3: Kunnan palveluissa on useita lapsiystävällisiä palautteen keruun tapoja. Palautteen keruun monikanavaisuuden, saavutettavuuden, esteettömyyden ja vuoropuhelun merkitykseen on kiinnitetty huomiota.
- Taso 2: Palautetta kunnan palveluista kerätään lapsilta satunnaisesti, ja kunnassa on yksittäisiä lapsiystävällisiä palautteen keruun tapoja.

Taso 1: Palautetta kunnan palveluista ei juuri kerätä lapsilta. Palautteenkeruun lapsiystävällisyyteen ei kiinnitetä erityistä huomiota.

Indikaattori 66: **Kaupunkiympäristön suunnittelussa selvitetään ja otetaan huomioon lasten kokemuksia ja näkemyksiä. Näin toimitaan prosessin eri vaiheissa ja eri suunnittelutehtävissä, kuten maankäytön suunnittelussa ja kaavoituksessa sekä muuten julkisia tiloja suunniteltaessa.**

Taso 4: Kunnassa on suunnitelma sille, miten lapsen kuuleminen toteutetaan teknisellä toimialalla. Lapset ja nuoret huomioidaan erityisenä ryhmänä erilaisia suunnitelmia laadittaessa. Kaavatyössä tämä näkyy esimerkiksi kaavan osallistumis- ja vuorovaikutusmenettelyissä. Kuulemista toteutetaan paitsi lasten toimintaympäristöjen, myös yleisemmän yhdyskuntasuunnittelun osalta. Kuulemista toteutetaan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Kunnassa on lasten omaan kokemustietoon pohjautuva arviointi siitä, että lasten näkemykset on huomioitu. Lasten kuulemisen laatu on dokumentoitu lapsia koskeavissa päätöksissä.

Taso 3: Kunnassa on rakenteita sille, miten lapsia ja nuoria kuullaan teknisellä toimialalla. Tähän on kehitetty useampia kuin yksittäisiä menetelmiä. Kuulemista on toteutettu suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin osalta. Kuulemisen huomiointia on dokumentoitu.

Taso 2: Kunnassa on toteutettu kuulemista lapsille ja nuorille tärkeiden julkisten tilojen, kuten leikkipuistojen, lähiliikuntapaikkojen, koulurakennusten tai lähimetsien osalta ja prosessin lapsiystävällisyyteen on kiinnitetty huomiota.

Taso 1: Lapset mielletään toiminnan kohteiksi. Lapsia kuullaan teknisellä toimialalla lakisääteiset velvollisuudet täyttäen, mutta kuulemisen menetelmiin tai prosessin lapsiystävällisyyteen ei ole kiinnitetty huomiota.

Indikaattori 67: **Kunnassa tuetaan lasten ja nuorten osallisuutta järjestö- ja harrastustoiminnassa.**

Tämä prosessi-indikaattori linkittyy mm. tulosindikaattoreihin:

Tuntee itsensä yksinäiseksi (Indikaattori 72)

Taso 4: Lasten osallistumisoikeuksien toteutumista arvioidaan ja tämä huomioidaan järjestöjen tukemisessa. Kunta rohkaisee nuorten omaehtoista toimintaa ja tukee tätä harrastetiloja ja resursseja myöntämällä. Harrastusten tulisi myös olla ilmaisia tai hyvin edullisia. Toimintamahdollisuuksista tiedotetaan lapsille ja nuorille heidän kasvuympäristöissään ja käyttämässään palveluissa.

Taso 3: Lasten osallistumisoikeuksien toteutumista arvioidaan järjestötoiminnassa. Tämä otetaan huomioon kunnan järjestöavustuksissa ja toimitilojen myöntämisessä. Kunta tukee lasten omaehtoista toimintaa.

Taso 2: Lasten osallistumista tuetaan kunnassa ja se otetaan huomioon järjestöavustuksissa.

Taso 1: Lasten toimijuutta järjestöissä ei tunnisteta. Järjestöjen toiminnot toteutetaan aikuisvetoisesti.

Indikaattori 68: Lasten ja nuorten kanssa työskentelevät aikuiset ja lasten kasvuympäristöt edistävät lasten vertaissuhteita ja varmistavat, ettei yksikään lapsi jää yksin.

Tämä prosessi-indikaattori linkittyy mm. tulosindikaattoreihin:

Ei koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä (Indikaattorit 69,70)
Hyvät vaikutusmahdollisuudet koulussa (Indikaattori 71)
Tuntee itsensä yksinäiseksi (Indikaattori 72)

Taso 4: Rakenteilla ja toimintatavoilla varmistetaan, ettei yksikään lapsi jää yksin. Lasten yksinäisyyttä käsittelevät kouluterveyskyselyn koulukohtaiset tulokset analysoidaan, ja yksinäisten lasten pieneenkin määrään reagoidaan. Lasten ja nuorten parissa työskentelevillä on riittävä ymmärrys ja menetelmäosaaminen lasten ja nuorten vertaissuhteista ja niiden edistämisestä sekä erilaisista ryhmäilmiöistä. Vertaissuhteissa otetaan huomioon verkkoympäristöt.

Taso 3: Lasten vertaissuhteita tuetaan useimmissa kasvuympäristöissä. Lasten yksinäisyyttä käsittelevät kouluterveyskyselyn koulukohtaiset tulokset analysoidaan, ja niiden pohjalta tehdään toimenpiteitä. Lasten ja nuorten parissa työskentelevillä aikuisilla on pääsääntöisesti riittävä ymmärrys lasten ja nuorten vertaissuhteista ja erilaisista ryhmäilmiöistä. Syrjinnälle ja vertaissuhteiden puuttumiselle alttiit ryhmät tunnistetaan.

Taso 2: Lasten vertaissuhteiden merkitys on tunnistettu koko kunnan tasolla. Lasten vertaissuhteita tuetaan yksittäisissä kasvuympäristöissä.

Taso 1: Lasten vertaissuhteiden tukemiseen ei kiinnitetä kunnassa erityistä huomiota.

Tulosindikaattorit

Indikaattori 69: Ei koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä

4. ja 5. luokan oppilaat
Kuntakohtainen arvo:
Kansallinen keskiarvo:
Tietolähde: Kouluterveyskysely

8. ja 9. luokan oppilaat
Kuntakohtainen arvo:
Kansallinen keskiarvo:
Tietolähde: Kouluterveyskysely

Lukion 1. ja 2. luokan oppilaat
Kuntakohtainen arvo:
Kansallinen keskiarvo:

Tietolähde: Kouluterveyskysely

Indikaattori 70: Ei koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä.

8. ja 9. luokan oppilaat, toimintarajoitteita kokevat nuoret

Kuntakohtainen arvo:

Kansallinen keskiarvo:

Tietolähde: Kouluterveyskysely

8. ja 9. luokan oppilaat, ulkomailla syntyneet nuoret

Kuntakohtainen arvo:

Kansallinen keskiarvo:

Tietolähde: Kouluterveyskysely

Indikaattori 71: Hyvät vaikutusmahdollisuudet koulussa

8. ja 9. luokan oppilaat

Kuntakohtainen arvo:

Kansallinen keskiarvo:

Tietolähde: Kouluterveyskysely

8. ja 9. luokan oppilaat, toimintarajoitteiset nuoret

Kuntakohtainen arvo:

Kansallinen keskiarvo:

Tietolähde: Kouluterveyskysely

8. ja 9. luokan oppilaat, ulkomaista syntyperää olevat nuoret

Kuntakohtainen arvo:

Kansallinen keskiarvo:

Tietolähde: Kouluterveyskysely

Indikaattori 72: Tuntee itsensä yksinäiseksi

4. ja 5. luokan oppilaat

Kuntakohtainen arvo:

Kansallinen keskiarvo:

Tietolähde: Kouluterveyskysely

8. ja 9. luokan oppilaat

Kuntakohtainen arvo:

Kansallinen keskiarvo:

Tietolähde: Kouluterveyskysely

8. ja 9. luokan oppilaat, toimintarajoitteiset nuoret

Kuntakohtainen arvo:

Kansallinen keskiarvo:

Tietolähde: Kouluterveyskysely

8. ja 9. luokan oppilaat, ulkomailla syntyneet nuoret

Kuntakohtainen arvo:

Kansallinen keskiarvo:

Tietolähde: Kouluterveyskysely

LAPSIYSTÄVÄLLINEN KUNTA -MALLIN TOTEUTTAMINEN KUNNASSA

Prosessi-indikaattorit

Indikaattori 73: **Kunnalla on toimiva koordinaatorakenne Lapsiystävällinen kunta -työhön. Koordinaatioryhmä on monitoimijainen ja tapaa säännöllisesti.**

Taso 4: Koordinaatorakenne sisältää koordinaattorin, koordinaatioryhmän ja mahdollisesti ohjausryhmän. Koordinaatioryhmässä ovat edustettuina Lapsiystävällinen kunta – mallin sitoumuksessa määritellyt tahot. Koordinaatioon on riittävä mandaatti ja tarvittavat tapaamiset ja työaika. Ryhmän jäsenet ymmärtävät roolinsa ja toimivat linkkinä oman toimialansa/organisaationsa ja Lapsiystävällinen kunta -työn välillä. Ryhmän sidonnaisuudet kunnan muuhun kehittämistyöhön on määritelty.

Taso 3: Koordinaatorakenne sisältää koordinaattorin ja koordinaatioryhmän. Koordinaatiolle on melko hyvä mandaatti ja työaika. Lähes kaikki toimialat ja sidosryhmät ovat edustettuna. Ryhmän jäsenten rooli ja suhde muuhun kunnan kehittämistyöhön on hahmottumaton.

Taso 2: Kunnassa on nimetty koordinaattori ja koordinaatioryhmä, mutta koordinaattorin työaikaa ei ole määritetty ja ryhmän tapaamiset, tehtävät ja sidonnaisuudet ovat satunnaisia ja määrittelemättömiä.

Taso 1: Kunnassa ei ole koordinaattoria eikä koordinaatioryhmää.

Indikaattori 74: **Lapsiystävällinen kunta -koordinaattorilla on riittävät resurssit Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyöhön sekä mahdollisuus täydentää osaamistaan.**

Taso 4: Koordinaattorilla on riittävä työaika Lapsiystävällinen kunta -työhön ja riittävä mandaatti (itsellään tai koordinaatioryhmän kautta) edistää toimintaa. Koordinaattorilla on tehtävään liittyvää ammatillista osaamista ja tietotaitoa (mm. verkostotyöstä) sekä mahdollisuus kehittää osaamistaan. Koordinaattorilla on säännöllisesti mahdollisuus osallistua UNICEFin järjestämiin vuosittaisiin, valtakunnallisiin verkosto- ja koordinaattoritapaamisiin.

Taso 3: Koordinaattorilla on lähes riittävä työaika, mandaatti ja kouluttautumismahdollisuudet ja säännöllisesti mahdollisuus osallistua UNICEFin järjestämiin vuosittaisiin, valtakunnallisiin verkosto- ja koordinaattoritapaamisiin.

Taso 2: Koordinaattorilla on jonkin verran työaikaa, mandaattia ja kouluttautumismahdollisuuksia.

Taso 1: Koordinaattorilla ei ole riittävää työaikaa, mandaattia tai kouluttautumismahdollisuuksia.

Indikaattori 75: Lasten ja nuorten näkemykset ohjaavat kunnan Lapsiystävällinen kunta - kehittämistyötä.

Taso 4: Lapset ja nuoret ovat olleet mukana nykytilan kartoituksessa, toiminnan kehittämisessä, toimintasuunnittelussa ja täytäntöönpanossa sekä seurannassa ja arvioinnissa. Lapsia, myös haavoittuvassa asemassa olevia lapsia, on kuultu nuorisovaltuustoa laajemmin. Menetelmät kuulemisessa ovat olleet monipuolisia sekä eri ikätasolle ja lapsiryhmille sopivia. Lapset ovat saaneet tietoa osallistumisensa vaikutuksista.

Taso 3: Lapset ja nuoret (ml. haavoittuvassa asemassa olevat lapset) ovat olleet mukana nykytilan kartoituksessa, toiminnan kehittämisessä ja toimintasuunnittelussa. Toteutusvaiheessa osallistuminen on ollut satunnaista ja tapauskohtaista. Lapset ja nuoret eivät ole olleet mukana seurannassa ja arvioinnissa.

Taso 2: Lapsia ja nuoria on kuultu nykytilan kartoitusta ja toimintasuunnitelmaa varten, mutta ei myöhemmissä vaiheissa.

Taso 1: Lapset ja nuoret eivät ole olleet mukana nykytilan kartoituksessa, toiminnan kehittämisessä, toimintasuunnittelussa, täytäntöönpanossa eivätkä seurannassa ja arvioinnissa.

Indikaattori 76: Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyön toimeenpano on kytketty osaksi kunnan toiminnan ja talouden suunnittelua sekä vuosikelloa.

Taso 4: Täysin yhteensopivat.

Taso 3: Suurimmalta osin yhteensopivat.

Taso 2: Osin yhteensopivat.

Taso 1: Erilliset.

Indikaattori 77: Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyön toimenpiteille on varattu riittävät resurssit kunnan talousarvioon ja käyttösuunnitelmiin.

Taso 4: Toteutuu erinomaisesti.

Taso 3: Toteutuu hyvin.

Taso 2: Toteutuu jossain määrin.

Taso 1: Toteutuu vähän tai ei lainkaan.

Indikaattori 78: Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyön tavoitteet ja toimenpiteet tähtäävät kunnassa pitkäkestoiisiin ja rakenteellisiin muutoksiin.

Taso 4: Toteutuu erinomaisesti.

Taso 3: Toteutuu hyvin.

Taso 2: Toteutuu jossain määrin.

Taso 1: Toteutuu vähän tai ei lainkaan.

Indikaattori 79: **Lapsiystävällinen kunta -malli ja -kehittämistyö on koko kunnan yhteinen tavoite. Lapsen oikeuksien varmistamiseen ovat sitoutuneet kunnan johto, kaikki kunnan toimialat, päätöksentekijät, kolmas sektori ja kuntalaiset.**

Taso 4: Toteutuu erinomaisesti.
Taso 3: Toteutuu hyvin.
Taso 2: Toteutuu jossain määrin.
Taso 1: Toteutuu vähän tai ei lainkaan.

Indikaattori 80: **Kunnan Lapsiystävällinen kunta -työllä on toimivat yhteistyörakenteet hyvinvointialueen kanssa.**

Taso 4: Toteutuu erinomaisesti. Lapsiystävällinen kunta -koordinaatioryhmässä on hyvinvointialueen edustajana hyvinvointialueen työntekijä ja luottamushenkilö. Lapsiystävällinen kunta -työlle ja -koordinaatiolle on löydetty toimivat yhteistyökanavat ja -henkilöt hyvinvointialueelta. Palveluketjut ovat selkeät ja toimivat viiveettä. Kunnalla ja hyvinvointialueella on yhteisiä tavoitteita, joilla lapsen oikeuksia edistetään. Yhteistyö on tiivistä. Lapsiystävällinen kunta -työlle ja lapsen oikeuksien edistämiseksi ja niiden edistymisen seurannalle on sovittu erikseen yhteiset käytänteet.

Taso 3: Toteutuu hyvin. Lapsiystävällinen kunta -koordinaatioryhmässä on mukana hyvinvointialueen edustaja. Toimivat yhteistyön kanavat on löydetty ja lapsen oikeuksia edistävistä käytänteistä on erikseen sovittu. Yhteistyö kunnan Lapsiystävällinen kunta -työn ja hyvinvointialueen välillä on tiivistä.

Taso 2: Toteutuu jossain määrin. Lapsiystävällinen kunta -toimijat tekevät satunnaisesti yhteistyötä hyvinvointialueen edustajien kanssa edistäen Lapsiystävällisen kunta -työn tavoitteita ja lapsen oikeuksia.

Taso 1: Toteutuu vähän tai ei lainkaan. Yhteistyötä lapsen oikeuksien edistämiseksi ei tehdä eikä Lapsiystävällinen kunta -työtä ole huomioitu kunnan ja hyvinvointialueen välisessä yhteistyössä.